

Paulus ele laulau ila pagid Rom

Paulus ikado posanga pamatuanga aea ila pagid Rom

1 ¹“Gau Paulus, paeaeanga ton Iesus Kristus. Ei ibaba gau ta idol gau ga naot eaba ato aea ngan paolanga ato kemi ton Deo. ²^bDeo ikado posanga tautaunga mugaeai tau ngan ato kemi toa ne, ta ele panua toa tibada iaoa, tibode ga idae ngan laulau tutui ei ton. ³Ato kemi toa ne, eine iposa ngan Inat toa iuot ngan iaoa kelede pan Devit. ⁴Be ngan ado toaiua Deo ipei ei mulian ngan ele matenga, ngan Itautau Tutui iura, ipasolan gita mambe Iesus Kristus ada Maron, ei Deo Inat. ⁵“Ei ilolo marum tau ngan gai, ta aot ele panua ato aea. Be ngan ei ieda, gai ababa gid panua ngan alu toa ngada ne tanoelai ta lolod matua ngan ei ga tilongo ilinge. ⁶Be gimi pade alongo babanga ton Iesus Kristus ta aot ele panua.

⁷^dNabode laulau toa ne ga ila pagimi panua Rom ami. Deo ikim gimi ga ibaba gimi ta idol ele ul ngan gimi.

Kemi ngan Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Rom

⁸Mugaeai ngan leg posanga padengada pagimi, naoangga nakado posanga kemi ga ila pan ag Deo ngan gimi ngan Iesus Kristus ieda, ngansa lolomi matua ngan ei, ta panua toa ngada ne tanoelai tipakuru ngan gimi. ⁹Be Deo iuatai mambe gau urag pakpakia ngan kadonga ele naurata ngan paolanga ato kemi ngan Inat, ta ei pade irangrang ngan ipamatua leg posanga ga bedane: Gau somisomi matag nanan gimi ¹⁰^engan leg raring. Ta nabetabeta Deo ngan ilolo kelede ta isaoa leg edap ngan langa pagimi.

---

^a 1.1 PA 9.15   ^b 1.2 Ro 16.25-26   ^c 1.5 PA 26.16-18, Gal 2.7-9   ^d 1.7 Nam 6.25-26
^e 1.10 PA 19.21, Ro 15.23

¹¹Ngansa lolog ikim tau ngan geranga gimi. Toa bedaoa ta narangrang ngan napaore tenainga eta inam pan Itautau Tutui ga ila pagimi ngan luanga gimi ta amadid matua. ¹²Ta oangga bedaoa, eine gitaingada tapamatua ngan loloda, ta lemi kadonga lolo matua aea ga ilua gau, ga gau leg kadonga lolo matua aea ga ilua gimi. ¹³^fBe oaeoag, nakim gimi aotai kemi ga bedane: Mugaeai ga inam, narau posanga pabusa ngan langa pagimi, be irangrang ngan labone, danga padengada ipakala gau. Naoangga nala pagimi ta irangrang ngan leg naurata aea annga iuot rabu ngan gimi, lalaede mambe iuot ngan gid alu padengada.

¹⁴Deo idol naurata pagau, ta gau manta nalualua gid panua Grik ad ga gid panua Grik ad mao pade, ga gid panua oatainga ad ga gid panua buobuonga ad pade. ¹⁵Ngan ipu toaine lolog ikim tau ngan paolanga ato kemi ga ila pagimi Rom pade.

Deo iura ienono ngan ele ato kemi

¹⁶^gNakeo bedane ngansa maemaea gau ngan ato kemi toa ne mao. Ngansa Deo iura ienono ngan ele ato kemi ta ibada mulian sapadua lolod matua ngan. Ato kemi toa ne ila pagid Iuda mugaeai ga gid panua ngan alu padengada pade. ¹⁷^hNgansa ngan ele ato kemi, Deo ipasolan gita ngan edap ngan otnga tutui imatai ngan loloda matua. Be edap eta pade ienono ngan otnga tutui Deo imatai mao. Eine ngan leda kadonga lolo matua aea kekelen. Eine lalaede mambe posanga tibode mugaeai ga bedane, “Gid panua tututui ga timado kemi ngan led kadonga lolo matua aea.”

Deo ipasolan ele kadonga lolo bake aea ga iuot masaeai

¹⁸Be ngan gid panua toa tikado kadonga papaeamao imata ede ga ede, Deo toa imamado buburiai ipasolan ele kadonga lolo bake aea ga iuot masaeai. Ngan led kadonga papaeamao toa ne, tipakala panua padengada ta irangrang ngan tiutai ngan posanga tautaunga mao. ¹⁹ⁱBe oatainga kemikemi ngan Deo ienono masaeai, ngansa Deo ipasolan gid panua ngan ga kus. ²⁰^jTautaunga Deo ele kadonga edengada ienono mumulnga, be ngan danga toa ngada ne led otnga ga irangrang ngan patautene, Deo ipasolan gid mambe ei kekelen Deo matua soke tau somisomi ga ilalala ga ila. Tigera ibage imul ngan danga toa ngada ne ikado ga iuot, ta tirangrang ngan tiutai ngan ei. Toa bedaoa ta tirangrang ngan tikarara gid mao.

²¹^kTiutai ngan Deo, be tisoa ieda mao ga tiposa kemi eta ga ila pan mao pade. Tota laborad irangrang ngan ibada danga eta mao, ta

^f 1.13 PA 19.21   ^g 1.16 Mk 8.38, PA 13.46, 1Ko 1.18-24   ^h 1.17 Hab 2.4, Ro 3.21-22
ⁱ 1.19 PA 14.15-17, 17.24-28   ^j 1.20 Jop 12.7-9, Sng 19.1   ^k 1.21 Ep 4.17-18

led oatainga iuot buobuonga ga timamado dodom. ²²^lTiparim ngan gid mulian ta tikeo ga led oatainga kapei, be tautaunga lolod ibuobuo. ²³^mKadonga ngan soanga Deo ieda toa imamado somisomi, eine titnan ga idio, be tikado gid namer inasi gid danga tanoelai ad anunud. Gid danga toa ne ienono somisomi mao. Eine gid danga mambe eababa ga man ga mota ga paria ga masilau toa aed pange.

Gid panua tikakado kadonga papaeamao imata ede ga ede

²⁴Tota Deo ilongean gid ta led kimnga papaeamao idada gid ta tikado ga lolod aea muk. Ta tikado kadonga papaeamao ngan tinid pol ngan gid, ta edad iuot paeamao. ²⁵Be gid tipakongge Deo ele posanga tautaunga ga ila mambe pakakanga. Ta tikado raring ngan soanga gid danga sisid edad toa Deo ikado ga iuot ta tibokoboko gadio ngan gid. Be ada Dolnga toa gita manta tasoa ieda somisomi ga ila, eine tiraring eta ga ila pan mao. Be ei kekelen ieda kapei. Eine tautaunga.

²⁶Ngan ipu toaine, Deo ilongean gid ta led kimnga papaeamao tinid aea idada gid ta tikado kadonga papaeamao imata ede ga ede, ta tikado ga edad iuot paeamao. Be led taine titnan gid kadonga kemikemi oainga aea ga idio, ta tila tinasi gid kadonga itutui mao. ²⁷ⁿNgan kadonga toa bedaoa gid arangaranga pade titnan kadonga tutui oainga aea toman led taine ga idio, be lolod buk ga idae ngan kadonga papaeamao pol ngan gid mulian. Gid arangaranga toman ngan arangaranga padengada tikakado kadonga maeamaea aea. Ta tibada kolinga paeamao ngan gid mulian, tutui ngan led kadonga buobuonga aea.

²⁸Be tiuangga oatainga ngan Deo eine danga sapaeen ta titnan ga idio. Tota Deo ilongean led oatainga ila paeamao, ta led oatainga paeamao toa ne idada gid ta tila tikado gid kadonga itutui mao. ²⁹Be gid kadonga papaeamao imata ede ga ede ga gid ne iuon lolodeai: kadonga itutui mao, ga mogal buda, ga kadonga kemi mao, ga mata eanean, ga pamatenga, ga ariapolpol, ga posanga pakakanga, ga kadonga lolo paeamao aea, ga posanga paeamao ngan oaeoaed, ³⁰ga tipaeabu ngan oaeoaed edad, ga timan Deo aea isat, ga tipaieiei panua padengada, ga tiparim ngan gid mulian, ga tisoasoa edad mulian, ga tipapot gid kadonga papaeamao imata ede ga ede, ga tilongolongo tnad ga tamad linged mao, ³¹ga laborad ibada danga eta mao, ga tinasi led posanga tautaunga mao, ga led kadonga kimnga aea eta mao, ga lolod isat eta ngan panua padengada mao. ³²Be gid tiuatai ngan Deo ele apu, ta tiuatai mambe apu ikeo ga sapadua tikakado bedane manta timate, be mao. Gid tilasu nasinga gid kadonga toa ne. Tikado bedane kekelen mao, be sapadua tinasi edap lalaede toa bedaoa, eine tipakuru ngan gid.

^l 1.22 Jer 10.14, 1Ko 1.20   ^m 1.23 Lo 4.15-19, Sng 106.20   ⁿ 1.27 Wkp 18.22, 20.13, 1Ko 6.9

Deo inasi kadonga tutui ngan patutuinga gid panua ad posanga

2 ¹Be eao eaba sai toa sol gid panua padengada ngan posanga, eao kado ga lem idil paeamao iuot masaeai, ngansa eao kakado gid kadonga lalaede mambe gid pade, ta irangrang ngan eao karara go mao. ²Gita taoatai, Deo ele kadonga ngan pamadidnga gid panua ngan led kadonga toa bedane eine tutui. ³Be oangga eao sol panua padengada ngan posanga, be lem kadonga lalaede mambe gid pade, eine paeamao. Eao eaba tanoelai am, be eao oangga Deo ga irangrang ngan ipamadid go ngan posanga mao? ⁴Madongan? Deo ilolo marum ngan eao ga isanga go mole tau, ga ikoli lem kadonga papaeamao manmanae mao. Be eao oangga kadonga toa ne eine danga sapaean? Deo iuangga ele kadonga lolo marum aea ga idada go ta eao pul lem kadonga. Be eao oatai mao?

⁵Be mao. Eao tangam balbal tau ta tinim ngan pulnga lolom mao. Ta ngan kadonga toa ne, eao laelae am mulian ngan am kolinga paeamao ngan ado toa Deo ele kadonga lolo bake aea iuot masaeai. Ngan ado toaiua, ei ga ipasolan ele kadonga tutui ngan kolinga gid panua led kadonga. ⁶“Deo ga ikoli gid panua kelede kelede led kadonga, ta inasi tutui ngan saoa kadonga tikakado.” ⁷Panua edengada timarum tau ngan nasinga kadonga kemikemi ta tiloilo edap ngan geranga ele taranga ga ngan Deo ipakuru ngan gid. Gid panua toa bedane, Deo ga ibada madonga kemi somisomi aea pagid. ⁸Be panua padengada matad ngan gid mulian, ta tipul murid ngan posanga tautaunga ga tinasi kadonga papaeamao. Eine Deo ga ilolo bake ngan gid kapei tau. ⁹Kadonga kulupu tau ga ieieinga kapei ga iuot ngan sapadua tikakado kadonga papaeamao. Eine ga iuot ngan gid Iuda mugaeai ga ngan gid alu padengada pade. ¹⁰Be gid panua toa tinasnasi kadonga kemikemi, Deo ga ipasolan ele taranga pagid, ga ipakuru ngan gid, ga ipatarui lolod pade. Eine ga iuot bedane ngan gid Iuda mugaeai ga ngan gid alu padengada pade. ¹¹Ngansa Deo ikado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau.

¹²Ngansa sapadua tiuatai ngan apu mao, be tikado kadonga sat, goibe led apu mao be tiduaea. Be sapadua timado gadio ngan apu ga tikado kadonga sat, eine Deo ga inasi apu aea posanga ta ipanas gid. ¹³Ngansa panua toa tilongo sapaean apu aea posanga, irangrang ngan tiuot tutui Deo imatai mao. Be panua toa tinasnasi apu, Deo ga iuato gid kekelegid panua tututui. ¹⁴Tautaunga gid panua Iuda ad mao tiuatai ngan apu mao, be oangga lolod ila ngan nasinga kadonga kemikemi mambe apu ikeo ngan, eine led kadonga kemikemi toa ne iuot mambe led apu. ¹⁵Gid panua toa bedane tipasolan mambe apu aea nasinga ienono lolodeai.

° 2.1 Mt 7.1-2, Ins 8.7   ¢ 2.4 Ep 1.7, 2Pe 3.15   ¤ 2.6 Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 16.27, 2Ko 5.10   † 2.8 2Te 1.8   * 2.14 PA 10.35

Ta lolodeai pade tinaman mambe kadonga toa tikakado eine tutui ta ikarara gid ngan ado toa Deo ipamadid gid ngan posanga. Be pateatea led kadonga padengada igalgal lolod. ¹⁶Ngan ado toa Deo ipamadid gid panua ngan posanga, eine ga imata inasi led kadonga mumulnga ga saoa posanga mumulnga ienono lolodeai. Naurata toa ne ngan pamadidnga gid panua ngan posanga, Deo idol ga idae Iesus Kristus ibageai, lalaede mambe leg ato kemi ikeokeo ngan.

Gid Iuda tiuangga apu irangrang ngan ilua gid ta tiuot tutui Deo imatai

¹⁷Be eao sai? Eaba Iuda am, na? Eao eadi apu ton Moses irangrang ngan ilua go ta easal posanga toa Deo ipamadid go ngan, na? Be eao parim ngan go mulian ta keo ga ot iaoa kelede ton Deo, na? ¹⁸Eao oatai ngan saoa kadonga Deo ikim, ta eao nanale ngan apu ta keo ga eao rangrang ngan sio saoa kadonga eine kemi ga kemi tau, na? ¹⁹Eao eadi go mulian mambe eao rangrang ngan pasolan edap pagid panua matad sususu, na? Eao keo ga ot mambe taranga togid panua timamado dodomeai, na? ²⁰Be ngan apu, eao keo ga posanga tautaunga ga oatainga toa ngada oa ienono pago. Ta eao keo ga ot eaba paoatainga aea togid panua buobuonga ad, ta eao oangga pananale gid gergeu gereirei, na? ²¹“Io, eao papaoatai panua padengada, be ikamado ga eao paoatai go mulian mao? Eao somisomi keo ga, “Irangrang ngan gimi alublub mao.” Be eao pade lublub, na? ²²Eao somisomi keo ga, “Irangrang ngan gimi akado arala ta apaeabu ngan oaioinga mao.” Be eao kado kadonga arala, na? Eao keo ga gid deo pakakanga ad namer eine danga paeamao ga paeamao tau. Be eao lublub danga raring aea pagid namer ad lumaeai, na? ²³Eao parim ngan go mulian ta keo ga oatai ngan Deo ele apu. Be eao laputian apu idil edengada, ta ngan kadonga toa ne eao matam ibiu Deo. ²⁴“Lem kadonga iuot lalaede mambe Deo ele laulau aea posanga ga bedane, “Ngan lemi kadonga papaeamao, gimi apaeabu ngan Deo ieda rabu ngan gid alu padengada.”

Palunga tautaunga eine saoa danga?

²⁵Eao am palunga ga ilua go oangga eao nasi apu somisomi. Be oangga eao laputian apu idil etangada, eao am palunga eine danga sapaeen. Ta eao ot lalaede mambe eaba tipalu ei mao. ²⁶“Tota oangga eaba ede ibada palunga mao, be inasi tutui gid kadonga apu ikeokeo ngan, eine ga Deo igera ei mambe eaba ede tipalu ei. ²⁷Tautaunga eao bada palunga ga Deo ele apu ienono pago, be oangga eao laputian apu idil etangada, eine eaba toa ibada palunga mao ga isol go ngan posanga.

²⁸Ngansa oangga sai iman eaba Iuda aea ngan ieda kekelen, eine eaba Iuda aea tautaunga mao. Ga pade, palunga eine danga tinida aea

¹ 2.20 2Ti 3.5   ² 2.21 Mt 23.3-4   ³ 2.24 Ais 52.5, Ese 36.22   ⁴ 2.26 Gal 5.6

kekelen mao. ²⁹Be eaba iman Iuda aea tautaunga ga ibada palunga tautaunga oangga Itautau Tutui ipul ei ga iuot toa bedaoa iloleai. Goibe itin madongan. Eaba toa bedane, ieda kapei iuot ngan gid eababa led pakurunga mao, be ieda kapei ngansa Deo ipakuru ngan ei.

Deo ele posanga tautaunga irangrang ngan itap mao

3 ¹Tota oangga gai panua Iuda amai ga abada palunga, danga toa rua ne ilua gai madongan? ²Oangga gai panua Iuda amai ga abada palunga, eine kemi tau ngan gai! Ngansa danga kapei ede ga bedane: Deo idol gai Iuda ta amariala ngan ele laulau aea posanga.

³Be oangga gid Iuda edengada lolod matua ngan Deo ele posanga mao, eine madongan? Oangga lolod matua mao, eine ga Deo ele posanga tautaunga itap na? ⁴Mao tau! Goibe panua toa ngada ne timan panua pakakanga ad, be Deo kekelen inasi ele posanga tautaunga somisomi. Eine lalaede mambe Deo ele laulau aea posanga ga bedane,

“Deo, posanga toa eao pamadid gau ngan eine tautaunga.

Ta oangga panua tiselele lem kadonga ngan pamadidnga gau, eao ga easal gid ngan posanga.”

⁵⁻⁶Be oangga gita leda kadonga sasat ikado ga Deo ele kadonga tutui iuot masaeai tau, eine ga takeo mado? Oangga Deo ipanas gita ngan leda kadonga sasat, eine ele kadonga toa ne itutui mao na? Mao tau! Deo ele kadonga itutui. (Betanga toa ne inasi gid eababa led buobuonga.) Oangga Deo inasi kadonga tutui somisomi mao, eine ga irangrang ngan ipamadid gid panua toa ngada ne tanoelai ngan posanga madongan? ⁷Be eaba eta ga iseलेle posanga toa ne ta ikeo ga, “Oangga leg posanga pakakanga ikado ga Deo ele posanga tautaunga iuot masaeai tau ga ieda iuot kapei, ikamado ga ipanas gau mambe eaba kadonga sat aea?” ⁸Posanga sakirikir toa ne eine lalaede mambe posanga sakirikir ede pade ga bedane, “Goibe, takado kadonga papaeamao, ta ngan edap toa ne, kadonga kemikemi ga iuot.” Panua edengada tiselele gai sapaeaan ta tikeo ga gai apapaotai gid panua toa bedaoa. Be eine mao. Gid panua toa bedaoa, Deo ga ipanas gid tutui ngan led kadonga.

Eaba eta inasi kadonga tutui mao

⁹Tota takeo mado? Irangrang ngan takeo ga gai Iuda aeasal panua padengada? Mao tau! Patautene tapasolan mambe kadonga sat ibul panua toa ngada ne, gai Iuda ga gid alu padengada pade. ¹⁰“Eine lalaede mambe Deo ele posanga ga bedane,

^x 2.29 Lo 30.6, Kol 2.11   ^y 3.4 Sng 51.4   ^z 3.9 Ro 1.18–2.24, 3.23   ^a 3.10-12 Sng 14.1-3, 53.1-3, Sav 7.20

“Eaba eta ele kadonga tutui mao ga mao tau.

11 Eaba eta ele oatainga kemi mao.

Be eaba eta iloilo Deo mao pade.

12 Gid toa ngada oa tipul murid ngan Deo ta tiuot paeamao.

Eaba eta ngan gid ikado kadonga kemi mao ga mao tau.”

13 ^b“Aoad mambe denga iaoa ikakai,

ta led posanga mambe oadoad paeamao iuotot.

Somisomi tipakaka.”

“Led posanga paeamao eine mambe mota paeamao imau.”

14 ^c“Somisomi tikakado posanga paeamao ngan panua padengada.”

15 ^d“Gid manmanae tau ngan raunga eaba ede pade ga imate.

16 Tilalala alele ta tipaeabu ngan panua led madonga, ta led madonga oanaoana tau.

17 Tiuatai ngan edap lolo tarui aea mao.”

18 ^e“Timataud Deo mao ga mao tau.”

¹⁹Be gita taoatai mambe saoa posanga ienono ngan apu, eine ila pagid panua toa timamado gadio ngan apu. Toa bedaoa ta eaba eta irangrang ngan ikarara ei mulian mao. Be panua toa ngada ne tanoeai led idil paeamao Deo imatai ta irangrang ngan tibada panasnga. ²⁰^fToa bedaoa ta eaba eta irangrang ngan iuot tutui Deo imatai ngan apu aea nasinga mao. Be apu ilua gita ta tagera kadonga sat ienono masaeai.

Eaba sai ilolo matua ngan Kristus, Deo iuato ei eaba tutui

²¹Be labone Deo ikado edap ede ga iuot masaeai ngan otnga tutui imatai. Edap toa ne eine ngan nasinga apu mao, be eine edap ede pade. Deo ele apu ga gid panua tibada iaoa mugaeai tikeokeo ngan edap toa ne. ²²^gEdap toa ne ngan otnga tutui Deo imatai, eine iuot ngan leda kadonga lolo matua aea ngan Iesus Kristus. Tota sapadua lolod matua ngan Iesus Kristus, Deo iuato gid panua tututui. Deo ikado edap eta ngan gid luda ga edap ede pade ngan gid alu padengada mao. Panua toa ngada ne manta tinasi edap toa keledede ne. ²³Ngansa panua toa ngada ne tikado kadonga sat, ta tisapir ngan madonga kemi toa Deo ele tarangai. ²⁴^hBe ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, ei isula Iesus Kristus ngan polanga gita ta

^b 3.13 Sng 5.9, 140.3   ^c 3.14 Sng 10.7   ^d 3.15-17 Ais 59.7-8   ^e 3.18 Sng 36.1

^f 3.20 Sng 143.2, Ro 7.7, Gal 2.16   ^g 3.22 Gal 2.16   ^h 3.24 Ro 5.1

tatnan leda madonga paeamao. Be otnga tutui Deo imatai iuot ngan gita leda naurata mao. Deo ibada sapaeen pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus. ²⁵Deo ipasolan gita mambe Iesus ele matenga iman edap ngan leda kadonga sasat aea samumnga, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gita. Ta ikeo ga sapadua lolod matua mambe Iesus ising iman led kadonga sat aea samumnga, eine tiuot tutui imatai. Deo ikado toa bedane ngansa uangga ipasolan mambe ei eaba tutui, be mugaeai ngan Kristus ele matenga, ei ikoli manmanae panua led kadonga sasat mao. ²⁶Ele kadonga bedane ipasolan gita labone ngan ele kadonga tutui. Toa bedaoa ta tagera mambe ei eaba tutui tau, ga ei eaba toa ikado gid panua ga tiuot tutui imatai. Be ei ikado bedane ngan sapadua lolod matua ngan Iesus.

²⁷Tota irangrang ngan taparim ngan gita mulian na? Mao tau! Ikamado ga taparim ngan gita mulian mao? Oangga tanasnasi apu, ikamado ga taparim ngan gita mulian mao? Eine ngansa gita takado naurata eta ngan otnga tutui Deo imatai mao, be taot tutui ngansa loloda matua ngan ei. ²⁸Ngansa gita taoatai, panua tiuot tutui Deo imatai oangga lolod matua ngan ei, be eine ngan nasinga apu mao. ²⁹ⁱMadongan? Deo ei Deo togid Iuda kekelegid, be togid alu padengada mao, na? Mao. Ei Deo togid alu padengada pade. ³⁰^jToa bedaoa ta Deo toa kelede ne ga igera kadonga lolo matua aea togid panua tibada palunga ga togid panua toa tibada palunga mao, ta ikeo ga gid iaoa toa rua ne tiuot tutui imatai oangga lolod matua ngan ei. ³¹^kTota oangga takeo ga kadonga lolo matua aea eine danga kapei, eine takado mado ngan Deo ele apu? Eine iduaea na? Mao tau! Be gita tapasolan mambe apu aea posanga eine tautaunga.

Deo iuato Abraam eaba tutui ngansa ilolo matua ngan ei

4 ¹Tota takeo mado ngan gai Iuda tibumai Abraam? Ei eaba tanoelai aea mambe gita, be inasi edap isaoa ta iuot tutui Deo imatai?

²Oangga iuot tutui Deo imatai ngan ei ele naurata, ei ga irangrang ngan iparim ngan ei mulian panua matadeai. Be irangrang ngan iparim ngan ei mulian toa Deo imatai mao. ³^lDeo ele laulau ikeo mado? Ikeo ga bedane, “Abraam ilolo matua ngan Deo, ta ngan ipu toaine Deo irau posanga ngan ei ta iuato ei eaba tutui.”

⁴Be oangga eaba ikado naurata ta tibada olnga pan, olnga toa ibada ne taoato tenainga mao. Eine tilasu ei ngan saoa naurata ikakado. ⁵Be oangga eaba ilolo matua ngan Deo ta iuatai mambe Deo irangrang ngan ikado ga gid panua kadonga sat ad tiuot tutui, goibe eaba toa oa ikado naurata mao, be Deo igera ele kadonga lolo matua aea lalaede mambe kadonga tutui. ⁶Devit pade ikado posanga lalaede bedane. Ngansa ikeo

ⁱ 3.29 Ro 10.12   ^j 3.30 Lo 6.4, Gal 3.20   ^k 3.31 Mt 5.17   ^l 4.3 OM 15.6, Gal 3.6

ngan tingelgel ton eaba sai toa ikado naurata ngan otnga tutui Deo imatai mao, be Deo ilolo marum ngan ei ta iuato ei eaba tutui. Ikeo ga bedane,

- ⁷“Kemi tau ngan gid panua toa Deo isamum led kadonga sasat!
 Ei imata nanan led idil papaeamao mao.
⁸ Eaba sai toa Maron ikeo ga ipanas ei ngan ele kadonga sat mao,
 eine ga itin igelgel kapei tau.”

⁹Tingelgel toa ne eine ngan gid panua toa tibada palunga kekelegid, mao ngan panua padengada? Patautene takeo ga Deo igera mambe Abraam ilolo matua ngan ei, ta Deo irau posanga ta iuato ei eaba tutui. ¹⁰Be Abraam ele madonga ngan ado toaiua madongan? Deo iuato ei eaba tutui mugaeai ngan ado toa ibada palunga, mao muriai ngan? Eine ibada palunga maitne, be Deo iuato ei eaba tutui. ¹¹“Abraam ibada palunga maitne, be ilolo matua ngan Deo, ta Deo iuato ei eaba tutui. Ta muriai Deo ikado ga Abraam aea palunga iman kilala ngan ele otnga tutui Deo imatai. Toa bedaoa ta gid panua tibada palunga mao, be lolod matua ngan Deo, Abraam iman gid tibud pade. Ta Deo iuato gid pade panua tututui. ¹²Ga pade, gid panua toa tibada palunga ga tilalala ngan edap lolo matua aea mambe Abraam, eine Abraam iman gid tibud pade. Tautauanga Abraam ibada palunga maitne be ilolo matua ngan Deo. Ta ngan ipu toaine ei iman gid tibud pade.

Deo ele posanga tautauanga ila pagid panua toa lolod matua ngan ei

¹³“Mugaeai Deo iposa tautauanga pan Abraam toman ngan itubtu mambe ei ga ipan tibur toa ngada ne tanoelai ga iman gid led. Be ikamado ga Deo ikado posanga tautauanga toa ne pan Abraam? Eine ngansa inasnasi apu na? Mao. Be eine ngansa ilolo matua ngan Deo, ta Deo iuato ei eaba tutui. ¹⁴“Gid danga toa Deo iposa tautauanga pagita ngan, eaba eta irangrang ngan ibada ngan ele kadonga ngan nasinga apu mao. Oangga bedaoa, eine kadonga lolo matua aea irangrang ngan ilua gita mao, ga Deo ele posanga tautauanga aea annga eta mao pade. ¹⁵“Ngansa oangga apu ienono, gid panua ga titnan apu idil edengada ta tikado ga Deo ilolo bake. Be oangga apu ienono mao, irangrang ngan kadonga ngan tnannga apu iuot mao pade.

¹⁶“Tota gid danga toa Deo iposa tautauanga ngan, eine tabada ngansa loloda matua ngan ei. Toa bedaoa ta inam pagita ngan Deo ele kadonga lolo marum aea. Tota taoatai tautauanga mambe ei ga iparangrang

^m 4.7-8 Sng 32.1-2   ⁿ 4.11 OM 17.10-11   ^o 4.13 OM 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29

^p 4.14 Gal 3.18   ^q 4.15 Ro 3.20, 5.13   ^r 4.16 Gal 3.7

posanga toa oa pagid Abraam itubtub toa ngada oa. Eine ga iparangrang ga ila pagid panua tinasnasi apu kekelegid mao. Be ei ga iparangrang ga ila pagid panua sapadua lolod matua ngan ei lalaede mambe Abraam pade. Tota Abraam iman gita toa ngada ne tibuda. ¹⁷Eine lalaede mambe posanga tibode ga idae ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gau nakado ga eao ot gid alu busa tibud.” Deo igera Abraam mambe gita tibuda, ngansa Abraam ilolo matua ngan ei. Ei ilolo matua mambe Deo irangrang ngan ikado ga gid matemate tidae mulian ga Deo irangrang ngan iposa ngan gid danga iuot maitne mambe danga iuot tautaunga ga kus.

¹⁸ Tautaunga, ngan ado toaiua, imata mambe danga toa Deo iposa tautaunga pan Abraam ngan irangrang ngan iuot mao, ngansa ei ele gergeu eta mao. Be Abraam ilolo matua ngan Deo ele posanga. Toa bedaoa ta iuot gid alu busa tibud mambe Deo ele laulau iposa ngan ga bedane, “Tibutibum ga tiuot busa toa bedaoa.” ¹⁹ Tautaunga Abraam aea rai buno ede ngan ado toaiua, ga itin imogougou mambe ele matenga imata boloma, ga Sara pade ei taine lasi, be Abraam ele kadonga lolo matua aea itap mao. ²⁰ Deo iposa tautaunga pan bedaoa, be Abraam ilolo ruangada mao. Ei ilolo matua toa bedaoa ta ele kadonga lolo matua aea ipamatua ei. Ta ngan kadonga toa ne ei isoa Deo ieda. ²¹ Ta ei iuatai kemi tau mambe Deo irangrang ngan ikado lalaede mambe iposa tautaunga pan ngan. ²² Tota Deo imata nanan Abraam ele kadonga lolo matua aea ta “irau posanga ta iuato ei eaba tutui.” ²³ Be posanga toa ne, “Deo iuato ei eaba tutui,” eine tibode ngan Abraam kekelen mao. ²⁴ Eine tibode ngan gita pade. Gita loloda matua ngan Deo toa ipei mulian Iesus ada Maron ngan ele matenga. Ta ngan ipu toaine Deo iuato gita pade panua tututui. ²⁵ Deo ilongean Iesus ga imate ngan gita leda kadonga sasat, be ipei ei mulian ngan ele matenga ngansa iuangga ikado ga gita taot panua tututui.

Deo ilolo itarui ngan gita

5 ¹ Tota ada Maron Iesus Kristus ikado gita ga loloda itarui toman ngan Deo, ngansa loloda matua ngan ei, ta iuato gita panua tututui ga kus. ² Iesus isaoa edap ngan gita ta tarangrang ngan tadudunga ngan Deo ele kadonga lolo marum aea toa ne, ngansa loloda matua ngan ei. Ta labone ele kadonga lolo marum aea ilua gita ta tamadid matua. Ga pade, taoatai kemi mambe muriai Deo ga ibada gita ga tala tamado kemi tau ngan ele taranga. Ta labone tinida igelgel kapei tau ta tasangasanga danga toa ne. ³ Be tinida igelgel ngan danga toa ne kekelen mao. Tinida igelgel pade ngan ada kadonga kulupulupu. Ngansa gita taoatai mambe

^s 4.17 OM 17.5   ^t 4.18 OM 15.5   ^u 4.19 OM 17.17   ^v 4.22 OM 15.6   ^w 4.25 Ais 53.4-5

^x 5.3 Jms 1.2-3, 1Pe 1.5-7

kadonga kulupulupu ilualua gita ta tarangrang ngan tamadid matua.

⁴Ta leda kadonga ngan madidnga matua ilualua gita, ta Deo itin igelgel ngan gita ngansa taasal tobanga imata ede ga ede. Ta oangga taot panua bedane, eine taoatai tautaunga mambe Deo ga ikado kemi ngan gita, ta tasangasanga ei. ⁵Ngan leda sanganga toa ne, taoatai kemi mambe danga eta irangrang ngan ipalakaukau Deo ele kadonga kemi ngan gita ne mao. Ngansa Deo ikim gita kapei tau, ta ipaon loloda ngan ele kadonga kimnga aea toa ne. Kadonga kimnga aea toa ne inam pagita ngan Itautau Tutui toa Deo ibada ga inam pagita.

⁶Ngansa tutui ngan ado toaiua gita urada ngan luanga gita mulian mao, Kristus imate ngan luanga gita panua papaeamao. ⁷Pakeledengada tagera eaba ilongean ei mulian ga imate ngan luanga eaba tutui ede pade. Be kadonga toa ne irangrang ngan iuot somisomi mao. Be oangga iuae toa ede pade oa eaba kemi ga kemi tau, eine ga ipamatua ilolo ta ilongean ei mulian ga imate ngan luanga ei, mao madongan? ⁸Be Deo ipasolan ele kadonga kimnga aea ngan gita ga bedane: Ngan ado toaiua gita taman panua kadonga sasat ada maitne, Kristus imate ngan luanga gita.

⁹Ta labone Iesus imate ga ising itoki ngan samumnga leda kadonga sat, ta taot panua tututui Deo imatai. Tota gita taoatai kemi tau mambe ei ga ibada gita mulian ta tasapir ngan Deo ele lolo bake. ¹⁰Ngansa mugaeai gita taman Deo aea miri itamatama, be Deo ilongean Inat ga imate. Ta ngan kadonga toa ne, ikado gita ga loloda itarui toman ngan ei. Oangga loloda itarui toman ngan ei bedane, gita taoatai kemi tau mambe Iesus ele daenga mulian ga ilua gita ta Deo ibada gita mulian. ¹¹Danga toa ne tautaunga. Be danga ede pade tautaunga ga bedane: Ada Maron Iesus Kristus ikado ga tinida igelgel ngan Deo, ngansa labone tabada Deo ele kadonga lolo tarui aea inam pagita.

Adam ipaot matenga, be Iesus ipaot madonga kemi

¹²Tota gita taoatai, eaba kelede ikado kadonga sat, ta ngan kadonga toa ne, kadonga sat iuot matamata tanoelai. Be kadonga sat ipaot matenga. Ta ngan edap toa ne matenga ipaeabu ngan panua toa ngada ne, ngansa panua toa ngada ne tikado kadonga sat. ¹³^bNgansa apu iuot maitne, be kadonga sat ienono motean tanoelai. Be oangga apu ienono mao, Deo isol eaba eta ngan tnannga apu mao. ¹⁴Be ngan ado toaiua Adam imamado ga ila irangrang ngan Moses, matenga iuot mambe madidnga paeamao ede ta ipapaeabu ngan gid panua. Goibe tikado kadonga sat eta ngan tnannga apu mambe Adam mao, be matenga

[†] 5.8 Ins 3.16, 1Ia 4.10   [‡] 5.9 Ro 1.18, 2.5, Ep 2.3-5   [§] 5.12 OM 3.6, Ro 6.23

^b 5.13 Ro 4.15

ipapaeabu ngan gid. Ta Adam iuot mambe oanenga itna ngan eaba toa ga inam muriai.

¹⁵Be Deo ele kadonga lolo marum aea eine lalaede mambe Adam ele kadonga sat mao. Ngansa eaba toa kelede oa ele kadonga sat ikado ga panua busa timate. Be Deo ele kadonga lolo marum aea ga ele tenainga toa inam pagita ngan eaba toa ede pade oa Iesus Kristus, eine iuasasa ga ila pagid panua busa ga iasal matenga. ¹⁶Ga pade, annga iuot ngan eaba toa kelede oa ele kadonga sat eine lalaede mambe annga iuot ngan Deo ele kadonga lolo marum aea mao. Ngansa eaba oa ele kadonga sat toa kelede oa ikado ga Deo ipamadid gid panua ngan posanga ta iuangga ipanas gid. Be annga iuot ngan Deo ele kadonga lolo marum aea eine ga bedane: Panua busa tikado kadonga sasat, be Deo ikado gid ga tiuot tutui imatai mambe ele tenainga ila pagid. ¹⁷Ngansa eaba toa kelede oa ele kadonga sat ikado ga matenga iuot mambe madidnga paeamao ta ipaeabu ngan panua busa. Be sapadua toa tibada Deo ele kadonga lolo marum aea mambe tenainga ila pagid, eine tiuot tutui Deo imatai ta gid mambe madidnga kapepei timamado somisomi ga ilalala ga ila ngan eaba toa ede pade oa Iesus Kristus iura.

¹⁸^cTota matada nanan kemi danga ga oaine: Eaba toa oa ele kadonga sat kelede ikado ga Deo iuangga ipanas gita toa ngada ne. Ta lalaede toa bedaoa, eaba ede pade ele kadonga tutui kelede ikado ga panua busa tiuot tutui Deo imatai ga tibada madonga kemi. ¹⁹^dNgansa eaba toa kelede oa itin ngan longonga Deo ilinge mao. Ta ngan ipu toaine panua busa tiuot panua kadonga sasat ad. Ta lalaede toa bedaoa, eaba ede pade inasi Deo ilinge kemi, ta ngan ipu toaine panua busa ga tiuot panua tututui.

²⁰Ngan ado toaiua gid panua tikakado kadonga sasat, Deo ibada ele apu ga ila pagid, ngansa iuangga ipasolan mambe led kadonga sasat eine danga paeamao ga paeamao tau. Tautaunga led kadonga sasat ilalala ga idae kapei, be Deo ele kadonga lolo marum aea iasal kadonga sat toa oa ta idae ga ila kapei tau. ²¹^eIkado bedane ngansa iuangga iasal kadonga sat. Ngansa kadonga sat ipaot matenga ta iuot mambe madidnga kapei ede ipapaeabu ngan gid panua. Be lalaede toa bedaoa, Deo ele kadonga lolo marum aea iuot mambe madidnga kapei ta ikado ga panua busa tiuot panua tututui ta tibada madonga kemi somisomi ngan ada Maron Iesus Kristus ele naurata.

Gita tamate ga tadae mulian toman ngan Kristus

6 ¹Tota takeo mado? Kado panua edengada tikeo ga, “Goibe takado kadonga sat, ta ngan edap toa ne Deo ele kadonga lolo marum

^c 5.18 1Ko 15.22   ^d 5.19 Ais 53.11   ^e 5.21 Ro 6.23

aea idae ga ila kapei.”² Irangrang ngan takeo bedaoa mao ga mao tau! Gita mambe panua timate ta irangrang ngan takado kadonga sat pade mao. Toa bedaoa ta tanasi kadonga sasat ngan leda madonga labone madongan? ³^fBe sapadua tilup toman ngan Iesus Kristus ga tibada paliliunga, eine tilup toman ngan ei ngan ele matenga. Be gimi aoatai mao? ⁴^gNgan ada paliliunga toa ne, talup toman ngan Kristus ngan ele matenga ga aea taiangga. Deo ikado toa bedaoa ngansa uangga talup toman ngan Kristus ngan ele daenga mulian pade. Ele daenga mulian toa ne uiot ngan Deo Tamada iura kapei toa tasoaso a ieda ngan. Toa bedaoa ta gita pade tadae mulian ta tabada madonga pau.

Kadonga sat iman ada madidnga pade mao

⁵Ngansa oangga talup toman ngan Kristus ngan ele matenga toa bedaoa, eine taoatai kemi mambe gita ga talup toman ngan ei ngan ele daenga mulian pade. ⁶^hGita taoatai, loloda mugaeai aea eine imate ngan abei tabala toman ngan Kristus. Toa bedaoa ta tinida toa uangga ikado kadonga sasat somisomi, eine iura eta ngan kadonga sat pade mao. Tota irangrang ngan taman paeaeanga ngan kadonga sat pade mao. ⁷Ngansa eaba sai toa imate toman ngan Kristus, eine uiot tutui ga kus, ta ele kadonga sat ienono pade mao.

⁸Ta oangga tamate toman ngan Kristus, eine loloda matua ga taoatai kemi mambe gita ga tadae mulian toman ngan ei pade. ⁹Gita taoatai, Kristus idae mulian ngan ele matenga, tota irangrang ngan imate pade mao. Matenga iura eta ngan iasal ei pade mao. ¹⁰Ngansa ei imate pakelede. Ta ngan kadonga toa ne, ei ipaeabu ngan kadonga sat ele naurata. Be labone imata bibita ta imamado ngan kadonga Deo ele naurata.

¹¹ⁱTota gimi pade manta agera gimi mulian mambe amate ga kus, ta irangrang ngan akado naurata ngan kadonga sasat pade mao. Ga pade, manta agera gimi mulian mambe gimi alup toman ngan Iesus Kristus ta labone amamado ngan kadonga Deo ele naurata. ¹²^jTota ngan lemi madonga tanoeai, irangrang ngan alongean kadonga sasat ga iman ami madidnga mao. Ngan kado ta kadonga sat idada gimi ta anasnasi kimnga papaeamao tinida aea. ¹³^kGa pade, irangrang ngan alongean tinimi idanga kelede kelede ga iman kadonga sasat aea mao. Be manta alongean gimi mulian ga ala pan Deo, ngansa ei ipei gimi mulian ngan matenga. Ta alongean tinimi idanga kelede kelede ga ila pan Deo ngan nasinga kadonga tutui. ¹⁴^lAkado bedane ngansa kadonga sat irangrang ngan iman ami madidnga pade mao. Ngansa gimi amamado gadio ngan apu mao, be gimi amamado gadio ngan Deo ele kadonga lolo marum aea.

^f 6.3 Gal 3.27   ^g 6.4 Kol 2.12   ^h 6.6 Gal 5.24   ⁱ 6.11 2Ko 5.15, Gal 2.19   ^j 6.12 OM 4.7
^k 6.13 Ro 12.1   ^l 6.14 1Io 3.6

Gita taman paeaeanga ngan kadonga tutui

¹⁵Tota takado mado? Gita tamado gadio ngan apu mao, be ngan Deo ele kadonga lolo marum aea. Ta ngan ipu toaine irangrang ngan takado kadonga sat, mao madongan? Mao ga mao tau! ¹⁶^mOangga alongean gimi ga aot paeaeanga ton eaba ede, eine gimi ga anasi eaba toa oa ilinge. Be gimi aoatai mao? Tota oangga aboko gadio ngan kadonga sasat, eine gimi ga amate. Be oangga aboko gadio ngan Deo ga anasi ei ilinge, eine ga aot panua tututui. ¹⁷Be taposa kemi ga ila pan Deo, ngansa mugaeai gimi aman paeaeanga ngan kadonga sat, be labone gimi anasi kemi Deo ele posanga toa tipaoatai gimi ngan. ¹⁸Mugaeai kadonga sat iaud gimi, be Deo ipola gimi ta atnan kadonga sasat, ta labone aman paeaeanga ngan kadonga tutui.

¹⁹Gau nakado leg posanga toa ne ga iuot masaeai ngansa laborami ibabada posanga manmanae mao. Mugaeai gimi alongean tinimi idanga kelede kelede ga iman paeaeanga ngan gid kadonga papaeamao toa ikado ga lolomi aea muk. Ta kadonga toa ne ikado ga gimi atnan Deo ele apu. Be labone gimi manta alongean tinimi idanga kelede kelede ga iman paeaeanga ngan kadonga tutui. Ta kadonga toa ne ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gimi. ²⁰Ngan ado toaiua gimi aman paeaeanga ngan kadonga sasat, gimi amamado gadio ngan kadonga tutui mao ga mao. ²¹Be saoa annga kemi iuot ngan gid kadonga toa labone maeamaea gimi ngan? Ngansa gid kadonga toa oa ikado ga gimi aduaea ngan matengaⁿ. ²²Mugaeai kadonga sat iaud gimi, be labone Deo ipola gimi ta atnan kadonga sasat, be aman Deo ele paeaeanga. Ta annga kemi iuot ngan kadonga toa ne eine ga bedane: Gimi apasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gimi ta abada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. ²³^oNgansa kadonga sasat aea kolinga ila pagimi eine matenga. Be Deo ele tenainga ila pagimi eine madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. Tenainga toa ne inam pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus ada Maron.

Apu ton Moses eine kemi, be ilua gita mao

7 ¹Oaeoæg, gimi aoatai ngan Deo ele apu, ta nakado posanga toa ne ila pagimi. Gid panua timamado gadio ngan apu ngan led madonga tanoelai kekelen. Be oangga timate, eine mao. Be gimi aoatai mao? ²Oangga taine oainga iadaoa imata bibita maitne, eine apu oainga aea ipakala ei ta imado toman ngan iadaoa kekelen. Be oangga iadaoa toa oa imate, apu oainga aea ipakala ei pade mao. ³Tota oangga iadaoa imata bibita maitne, be taine toa oa ilup toman ngan eaba ede pade, eine tikeo

^m 6.16 Ins 8.34, 2Pe 2.19   ⁿ 6.21 *Matenga* toa Paulus ikeo ngan, eine madonga somisomi aea ngan dinga imperno.   ^o 6.23 Ro 5.12,15

ga taine toa oa ikado kadonga arala. Be oangga iadaoa imate, eine apu toa oa ipakala ei mao. Tautaunga iuai eaba pau, be ele kadonga toa ne eine arala mao.

⁴Tota oaeoae, gimi pade amate toman ngan Kristus. Ta labone gimi amamado gadio ngan apu pade mao. Deo ikado bedane ngansa iuangga gimi alup toman ngan eaba toa idae mulian ngan ele matenga. Toa bedaoa ta gimi arangrang ngan apapot gid kadonga kemikemi mambe Deo ikim. ⁵Ngansa ngan ado toaiua gid kimnga papaeamao tinida aea idada gita maitne, apu ikado ga loloda buk ngan kadonga sasat. Ta gid kimnga papaeamao toa ne ibokoboko matua gadudunga ngan tinida. Ta kadonga toa ne ipaot matenga. ⁶Be gimi amate ga kus ta atnan apu toa mugaeai iaud gimi. Ta labone naurata toa gimi akakado, eine ngan nasinga apu aea posanga toa ienono laulauiai mao, be eine ngan nasinga gid kadonga papau toa Itautau Tutui ipapot lolomia.

Deo ele apu ipasolan gita ngan leda kadonga sasat

⁷Oangga apu ikado ga loloda buk ga buk ngan kadonga sasat, eine takeo mado? Eine apu iman danga paeamao mambe kadonga sat na? Mao tau! Oangga apu ienono mao, eine irangrang ngan naoatai mambe kadonga sat eine saoa danga mao. Apu ikeo ga bedane, “Irangrang ngan gimi angale ga akim eaba ede pade ele danga sisid mao.” Be oangga apu ikeo toa bedaoa mao, irangrang ngan naoatai mambe ngalenga paeamao eine saoa danga mao. ⁸Be kadonga sat iuot ngan edap ede gadudunga ngan apu, ta ipapei gid kadonga ngalenga aea imata ede ga ede lologeai. Be oangga apu ienono mao, kadonga sat iura mao mambe eaba imate. ⁹Ngan ado toaiua naoatai ngan apu maitne, eine naeadi mambe leg madonga kemi. Be muriai apu inam pagau ta kadonga sat buk ga buk lologeai ga idae, ¹⁰ta naoatai mambe Deo iuangga ipanas gau ngan dinga imperno ga namate. Ta nagera mambe Deo idol ele apu ngan luanga gau ngan badanga madonga kemi, be apu ilua gau eta bedaoa mao. Ikado gau ga naman dinga imperno aea.

¹¹Ngansa kadonga sat iuot ngan edap ede gadudunga ngan apu ta ipakaka gau. Ta ngan edap toa ne ikado gau ga naman dinga imperno aea. ¹²Tota taoatai, apu inam pan Deo kekelen. Ta apu aea posanga toa ngada ne eine ton Deo ga eine kemi ga tutui. ¹³Tota madongan? Kado danga kemi toa ne ikado gau ga naman dinga imperno aea? Eine mao. Be kadonga sat iboko gadudunga ngan danga toa kemi ne ta ikado ga Deo iuangga ipanas gau ngan dinga imperno. Toa bedaoa ta apu ikado ga kadonga sat iuot masaeai, ta gita taoatai mambe kadonga sat eine danga paeamao ga paeamao tau.

^p 7.4 Ro 6.2,11   ^q 7.6 Ro 6.4, 8.2   ^r 7.7 IM 20.17, Lo 5.21   ^s 7.11 OM 3.13   ^t 7.12 1Ti 1.8

Iesus Kristus ibada gita mulian ngan kadonga sasat

¹⁴Gita taoatai, apu inam pan Itautau Tutui. Be gau eaba ede toa kimnga papaeamao tinida aea idada gau somisomi tau. Ta eine mambe kadonga sat iuol gau ga naman ele paeaeanga sapaeaan. ¹⁵"Gau naoatai mao, ikamado ga nakado kadonga bedane? Ngansa kadonga toa nakim, eine nakado mao. Be kadonga paeamao toa tinig ngan mao, eine nakado kadonga tota nene. ¹⁶Ta oangga nakado kadonga toa tinig ngan mao ne, eine lolog kelede ngan apu aea posanga kemikemi. ¹⁷Toa bedane, eine gau kekelegau nakakado kadonga toa ne mao. Be kadonga sat toa ienono lologei, ei tota ikado gau ga nanasnasi kadonga toa ne. ¹⁸Be naoatai mambe danga eta kemi ienono lologei mao. Eine nakeo ngan lolog mugaeai aea toa bedane. Tautauga nakim kadonga kemikemi, be narangrang ngan nanasi mao. ¹⁹Ngansa kadonga kemi toa naoangga nakado, eine nakado mao. Be kadonga papaeamao toa tinig ngan mao, eine nakakado. ²⁰Be oangga nakado gid kadonga toa tinig ngan mao, eine gau kekelegau nakado kadonga toa ne mao. Be kadonga sasat toa ienono lologei ne ikakado.

²¹Tota nagera mambe nasinga ede idada gau somisomi. Nasinga toa ne ga bedane: Somisomi naoangga nanasi kadonga kemikemi, be kadonga sat ienono lologei. ²²Tautauga ngan lolog, nakim nasinga Deo ele apu ga tinig igelgel ngan. ²³"Be gau nagera nasinga ede pade ienono ngan tinig idanga toa ngada ne. Nasinga toa ne ipaparau lologei toman ngan Deo ele posanga kemikemi toa nakim. Ta nasinga toa ne iaud gau ta namado gadio ngan kadonga sat. Kadonga sat toa ne ienono tinigeai ta idada gau ngan nasinga ilinge. ²⁴Aiao! Gau eaba madonga kemi aea mao ga mao tau. Gid kimnga papaeamao tinig aea iuangga ikado gau ga nala ngan dinga imperno. Be sai ga ibada gau mulian? ²⁵"Taposa kemi ga ila pan Deo! Ngansa Iesus Kristus ada Maron ga ibada gau mulian.

Tota lologei naoangga nakado naurata kemi ngan nasinga Deo ele apu, be kimnga papaeamao tinida aea idada gau ta naman paeaeanga sapaeaan ngan nasinga kadonga sat.

Leda madonga pau eine ngan Itautau Tutui iura

8 ¹Tota labone gita panua toa talup toman ngan Iesus Kristus, panasnga eta ga iuot ngan gita mao. ²Ngansa mugaeai tamamado gadio ngan kadonga sat iura. Ta kadonga sat iuangga idada gita ga tala ngan dinga imperno. Be labone tamamado gadio ngan Itautau Tutui iura, ngansa ipola gita ta tatnan leda madonga paeamao toa oa ta tabada madonga kemi ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus. ³Ngansa apu

^u 7.15 Gal 5.17   ^v 7.23 Gal 5.17, 1Pe 2.11   ^w 7.25 1Ko 15.57

irangrang ngan ipola gita ta tatnan madonga paeamao toa oa mao. Apu iura mao ngansa kimnga papaeamao tinida aea idada gita. Be kadonga toa apu irangrang ngan ikado mao ne, Deo kekelen ikado. Ei isula Inat ta iuot eababa mambe gita panua kadonga sasat ada, ta ngan ei itin, ei ibada panasnga ngan gita leda kadonga sasat. Ta labone kadonga sat iura mao. ⁴Deo ikado bedane ngansa iuangga gid kadonga tututui toa apu ikeokeo ngan, manta iuot tautaunga ngan gita leda madonga. Gita labone talalala ngan gid kadonga papaeamao tinida aea mao, be talalala ngan Itautau Tutui iura.

⁵Ngansa gid panua toa tinasnasi kimnga papaeamao tinida aea, somisomi matad nanan gid kimnga papaeamao toa oa. Be gid panua toa tilalala ngan Itautau Tutui iura, eine matad nanan gid danga toa Itautau Tutui ikim. ⁶Ga pade, oangga sai imata nanan gid kimnga papaeamao tinida aea, eine gid kimnga toa oa ga idada ei ta ila ngan dinga imperno. Be oangga sai imata nanan gid danga toa Itautau Tutui ikim, eine ga ibada madonga kemi ga ilolo itarui. ⁷Oangga sai imata nanan gid kimnga papaeamao tinida aea, ei iman Deo aea isat. Ei imamado gadio ngan apu ton Deo mao, ngansa ei irangrang ngan aea nasinga mao. ⁸Gid panua toa kimnga papaeamao tinida aea idada gid, eine irangrang ngan tikado ga Deo itin igelgel mao.

⁹Be gimi amamado gadio ngan gid kimnga papaeamao tinida aea mao. Gimi amamado gadio ngan Deo Itautau Tutui oangga Itautau Tutui imamado tautaunga lolomiai. Be oangga Itautau Tutui ton Kristus imamado eaba eta iloleai mao, eaba toa oa iman Kristus ele mao. ¹⁰Be oangga Kristus imamado lolomiai, goibe tinimi ga iduaea ngansa kadonga sasat ipaeabu ngan, be tautaudimi ga ibada madonga kemi ngansa gimi aot panua tututui Deo imatai. ¹¹Deo ipei mulian Iesus ngan ele matenga. Ta oangga Deo toa Itautau Tutui imamado lolomiai, eine ga ipei gimi mulian ngan lemi matenga pade, lalaede mambe ipei mulian Kristus ngan ele matenga. Eine ga ikado bedane ngan Itautau Tutui iura toa imamado lolomiai.

Itautau Tutui ikado ga taot Deo ele gergeu

¹²Tota oaeoag, gita taman paeaeanga sapaean ngan gid kimnga papaeamao tinida aea pade mao. Ta leda ipu eta ngan nasinga gid kimnga toa oa mao. ¹³Ngansa oangga gimi anasnasi gid kimnga papaeamao tinida aea, eine ga idada gimi ga ala ngan dinga imperno. Be oangga apamate gid kadonga papaeamao tinida aea ngan Itautau Tutui iura, eine ga abada madonga kemi. ¹⁴Ngansa sapadua toa tilongean Deo Itautau Tutui ga imugamuga ngan gid, gid panua toa ne tipasolan mambe gid

---

* 8.4 Gal 5.16,25   † 8.9 1Ko 3.16, 12.3   ‡ 8.10 Gal 2.20   § 8.13 Gal 6.8, Kol 3.5

Deo ele gergeu. ¹⁵ ^bNgansa Itautau Tutui toa gimi abada, eine ikado gimi ga aman paeaeanga sapae an mao, ta irangrang ngan gimi amataud mambe mugaeai mao. Be gimi abada Itautau Tutui, ta ikado ga gimi aot Deo ele gergeu. Ta ngan ipu toaine tarangrang ngan tababa ga ila pan Tamada Deo bedane, “Ale, apa!” ¹⁶ ^dNgan loloda, taeadi mambe gita Deo ele gergeu, be Itautau Tutui inam pagita ta ipamatua posanga toa ne ta ikeo lalaede toa bedaoa. ¹⁷Tautaunga gita Deo ele gergeu. Ta oangga bedane, eine ga tabada danga kemikemi toa ngada ne iposa tautaunga pagita ngan. Eine gid danga toa ada kapei Kristus ibada ga kus. Tota oangga tabada ieieinga toman ngan ei, eine ga edada iuot kapei toman ngan ei pade, ta leda madonga ga iuot kemi tau.

Muriai ga tamado kemi tau

¹⁸Ngansa gau nagera mambe leda madonga kemi ga edada kapei toa muriai Deo ga ipasolan pagita, eine iasal tau ada ieieinga toa labone tanaman. ¹⁹Ngansa danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot, eine tigaga matad ta tisangasanga gita gergeu ton Deo leda otnga masaeai. ²⁰Ngansa danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot, labone ienono paeamao ta iuangga iduaea. Be gid danga toa ne tinid ngan kadonga toa oa iuot ngan gid mao. Be Deo ikado ga led madonga iuot paeamao toa bedaoa ta irangrang ngan lolod iminmin tau ²¹ngan geranga ado toa Deo ipola gid ta titnan led madonga paeamao mambe paeaeanga. Toa bedaoa ta irangrang ngan timorop pade mao. Eine tisangasanga ado toa tilup toman ngan gita gergeu ton Deo, ta gitaingada tabada madonga kemi tau ga edada iuot kapei.

²²Ngansa gita taoatai, danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot, tinaman ieieinga mambe taine iuangga ipopo gergeu. Ta mugaeai ga irangrang ngan labone, danga toa ngada ne tisolil ga lolod itangtang. ²³Be eine gid danga sisid toa ne kekelegid titangtang mao. Gita pade tatangtang. Gita tabada Itautau Tutui mambe tenainga imuga ngan gid tenainga padengada toa Deo iuangga ibada pagita. Gita tatangtang ngansa loloda iminmin tau ngan geranga ado toa Deo ipaluplup gita mambe ele gergeu tautaunga. Ta ngan ado toaiua, tinida ga iuot pau ta irangrang ngan tamate pade mao. ²⁴Ngansa mugaeai loloda matua ngan Kristus ta Deo ibada gita mulian. Ta ngan ado toaiua ga irangrang ngan labone, gita loloda iminmin ngan Deo iparangrang ele posanga tautaunga ngan gita ta tasangasanga. Gid danga toa oa iuot tautaunga maitne, be oangga tagera iuot ga kus, eine tasanga gid danga toa oa pade mao. Ngansa oangga tabada ga kus, ikamado ga tasangasanga pade? ²⁵Be gita taoatai

^b 8.15 Mk 14.36, 2Ti 1.7   ^c 8.15-17 Gal 4.5-7, PM 21.7   ^d 8.16 2Ko 1.22

^e 8.20 OM 3.17-19   ^f 8.23 2Ko 5.2-4

tautaunga mambe gid danga toa labone tagera mao, muriai ga tabada. Tota tapamatua loloda ta tasangasanga.

²⁶Ta lalaede toa bedaoa, Itautau Tutui ilualua gita panua toa urada mao. Ngansa gita taoatai ngan saoa edap kemi ngan tararing mao. Be Itautau Tutui iraring ngan luanga gita ta iansaban Deo ngan gid posanga toa tarangrang ngan keonga pan mao. ²⁷^gBe Deo imata inasi loloda ta iuatai ngan saoa danga Itautau Tutui iposaposa ngan, ngansa Itautau Tutui inasi Deo ele kimnga ta iraring ngan luanga gita Deo ele panua tututui.

²⁸^hGa pade, gita taoatai mambe Deo ikado ga danga toa ngada ne tiluplup ga tibokoboko ngan lualuanga kemikemi ngan sapadua toa lolod ikim ei. Eine gid panua toa Deo irau posanga motean ngan gid ta ibaba gid ga timan ei ele. ²⁹ⁱNgansa mugaeai tau, Deo iuatai ngan sapadua ga timan ei ele, ta ei isio gid panua toa oa motean ta ikim tiuot lalaede mambe Inat Iesus. Toa bedaoa ta Iesus iuot mambe gid toa ngada oa ad lautabe. ³⁰Be gid panua toa ei isio gid motean, ei ibaba gid pade. Be gid panua toa ibaba gid, eine ikado ga tiuot tutui imatai. Be gid panua toa tiuot tutui imatai, eine ikado ga edad iuot kapei ta timado kemi tau ngan ele taranga.

Danga eta irangrang ngan ikado ga Deo ilolo itnan gita mao

³¹^jTota takeo mado ngan gid danga toa Deo ikado ngan gita? Oangga Deo ilualua gita, sai ga iman ada isat? ³²Deo idangadangan Inat toa kelede oa mao, be ilongean ei ga imate ngan luanga gita toa ngada ne. Oangga bedaoa, taoatai tautau mambe danga kemikemi toa ngada oa iuanga ibada ga ila pan Inat, eine ga ibada pagita pade ngan ele mamaron. ³³^kDeo kekelen isio gita ga taman ei ele. Tota sai ga irangrang ngan isol gita ngan posanga? Deo kekelen ikado gita ga taot panua tututui. ³⁴Be sai ga iparpar ngan ada panasnga? Oo, eaba eta mao. Ngansa Iesus Kristus imate ga idae mulian pade. Ei imamado ngan Deo ibage oatai ta somisomi ikakado raring ngan luanga gita. ³⁵Kristus ikim gita kapei tau. Tota sai ga irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita? Oangga ada kadonga kulupulupu etangada iuotot ngan gita, eine danga toa ne irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita na? Eine mao. Goibe ada ieieinga, ga panua tikado kulupu ngan gita, ga pitoro ipaeabu ngan gita, ga ada barikia mao, ga kadonga laelaenga iuotot ngan gita, ga panua tiuangga tirau gita ga tamate. Kadonga eta bedane irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita mao. ³⁶^lTautau ngan gid kadonga toa bedane iuotot ngan gita, lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

^g 8.27 Sng 139.1 ^h 8.28 Ep 1.11 ⁱ 8.29 Kol 1.18, Ibr 1.6 ^j 8.31 Sng 118.6

^k 8.33 Ais 50.8-9 ^l 8.36 Sng 44.22

“Gai eao lem panua, be ngan ipu toaine somisomi panua tiangga tirau gai ga amate.
Gai mambe sipsip gid panua tiangga titotoi.”

³⁷Be mao. Kristus ikim gita kapei tau. Tautauga, gid danga papaeamao iuotot ngan gita, be ei ikado ga gita taeasal tau kadonga toa ngada ne. ³⁸Ngansa gau lolog matua ga naoatai mambe danga eta irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita mao. Matenga irangrang mao, ga gid kadonga iuotot ngan leda madonga tanoelai irangrang mao, ga gid anggelo tirangrang mao, ga gid iriau papaeamao ga antu imata ede ga ede tirangrang mao, ga gid danga iuotot labone ga muriai pade tirangrang mao, ga gid danga imata ede ga ede toa urad kapepei, eine tirangrang mao, ³⁹ga gid danga ienono gadae ga gadio pade tirangrang mao, ga danga eta pade rabu ngan danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot tirangrang mao. Eine danga toa ngada ne tirangrang ngan tikado ga Deo ilolo itnan gita mao ga mao tau. Kadonga kimnga aea toa ne inam pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus ada Maron.

Paulus ilolo isat tau ngan gid Israel

9 ¹Gau lolog kelede toman ngan Kristus, ta posanga ga oaine naoangga nakado, eine tautauga. Napakaka mao. Lologeai nanaman mambe Itautau Tutui ipamatua posanga toa ne, ta naoatai kemi mambe eine tautauga. ²Somisomi lolog isat tau ga nanaman mambe lolog iketi kapei ga kapei tau. ³^mNapapauis ngan sobosobog Israel ad toa gaingada alu kelede, ngansa nakim Deo ibada gid mulian. Ta oangga narangrang, eine nakim gid tibada gau mulig ta tilup toman ngan Kristus, be gau nabada gid mulid ta Deo ipanas gau ga nadio aluai ngan Kristus somisomi ga ilalala ga ila. ⁴ⁿGid panua Israel toa oa, mugaeai Deo iuato gid ele gergeu, ga ipasolan gid ngan ele taranga ga iura kapei, ga irau posanga toman ngan gid, ga ibada apu ila pagid, ga ipasolan gid ngan edap raring aea ga tenainga aea, ga ikado posanga tautauga busa pagid. ⁵Deo isio tibutibud mugaeai ta Kristus^o iuot sing kelede toman ngan gid. Kristus toa ei Deo. Ei gadae ngan danga toa ngada ne, ga gita tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautauga.

Deo isio gid panua ngan ei ele kimnga

⁶Gid Israel tipul murid ngan Deo, be kado gimi aeadi mambe Deo ele posanga tautauga itap sapaean. Eine mao. Ngansa gid Israel toa ngada oa, eine gid Israel tautauga mao. ⁷^pGa pade, Abraam itubtub toa ngada

^m 9.3 IM 32.32   ⁿ 9.4 IM 4.22, Lo 7.6, 14.1-2, Ro 3.2, 8.15   ^o 9.5 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.   ^p 9.7 OM 21.12

oa timan itubtub tautaunga mao. Be Deo ele laulau ikeo ga bedane, “Gid gergeu busa toa naposa tautaunga pago ngan, eine ga tiuot ngan Aisak.”⁸ Tota taoatai, gid gergeu toa tiuot iaoo kelede pan Abraam ngan sing kekelen, eine timan Deo ele gergeu mao. Be gid sapadua tiuot ngan Deo ele posanga tautaunga, Deo igera gid kekelegid mambe Abraam itubtub tautaunga.⁹ Matami nanan, Abraam inat Ismael imamado motean ngan ado toaiua, be Deo ikado posanga tautaunga pan Abraam ngan gergeu ede pade ga bedane, “Gau ga naluagau mulian rai matadai ngan taiko toaine, ta Sara ga ikikisi ele gergeu aranga ede.”

¹⁰ Ga pade, Rebeka ele gergeu rua tienono iapai. Gisirua tamad kelede, toa tibuda Aisak.¹¹⁻¹² Tautaunga tnad ipopo gisirua maitne, be Deo ikeo pan Rebeka bedane, “Gergeu toa iuot mugaeai, ei ga iman paeaeanga ton gergeu iuot muriai.” Deo ikeo toa bedaoa, be gergeu toa rua oa tikado kadonga eta paeamao mao, ga kemi mao pade. Be Deo irau posanga motean ta isio eaba sai ikim. Toa bedaoa ta ipasolan mambe ei imata ila ngan eaba eta ele naurata mao, be inasi ele kimnga mulian.¹³ Eine lalaede mambe posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gau lolog ikim Iakop, be tinig ngan Iso mao.”

¹⁴ Tota takeo mado? Deo ele kadonga itutui mao na? Mao. Ele kadonga itutui.¹⁵ Ngansa ikeo pan Moses bedane,

“Oangga nakeo ga lolog isat ngan eaba ede, eine ga lolog isat ngan ei.

Be oangga nakeo ga nauduan eaba ede, eine ga nauduan ei.”

¹⁶ Tota oangga Deo isio eaba ede, kadonga toa ne iuot ngan eaba toa oa ele kimnga mao, ga ele naurata mao pade. Eine iuot ngan Deo ele kadonga lolo isat aea kekelen.¹⁷ Ga pade, ngan ele laulau, Deo ikeo pan maron kapei Isip aea ga bedane, “Ngan ipu ga oaine nadol go, ngansa naoangga napasolan urag kapei ngan gid kadonga toa nakakado ngan eao, ta nakim oalug ipakaranga tibur toa ngada ne tanoelai.”¹⁸ Tota taoatai, oangga Deo ikeo ga ilolo isat ngan eaba ede, eine ga ilolo isat ngan ei. Be oangga ikeo ga ikado eaba ede pade ga ipul imur ngan ei, eine eaba toa oa ga ipul imur ngan ei.

¹⁹ Be kado eaba eta ngan gimii iuanga iririak pagau ta ikeo, “Oangga Deo ikado toa bedane, ikamado ga isol gita ngan leda idil papaeamao? Ngansa irangrang ngan eaba eta inasi ele kimnga mulian mao. Saoa edap Deo ikim eaba toa oa inasi, eine ga inasi.”²⁰ Be eao eaba sai toa keo ga aoam isokangai pan Deo? Eaba ikapo ulo, irangrang ngan ele ulo toa oa

^q 9.8 Gal 4.23   ^r 9.9 OM 18.10,14   ^s 9.11-12 OM 25.23   ^t 9.13 Mal 1.2-3

^u 9.15 IM 33.19   ^v 9.16 Ep 2.8   ^w 9.17 IM 9.16   ^x 9.20 Ais 29.16, 45.9

iselele ei ta ikeo pan bedane mao, “Eao kamado ga kado gau ga naot toa bedane?” Eine mao. ²¹Be eaba ikakado ulo, oangga ikim, eine iranrang ngan ibada tano idanga ede ta ikado ulo rua ngan. Ede iman naurata kemi aea, be ede pade iman ulo pesa.

²²Be Deo pade iranrang ngan ikado soa danga ikim, mao madongan? Kado ei iuangga ipasolan ele lolo bake ta iranrang ngan panua busa tiutai mambe ei iura kapei. Ta gid panua mambe ulo toa Deo ikeo ga tiduaea, muriai iuangga ilolo bake ta igoro gid. Be labone ikeo ga isangasanga mole teta ngansa ilolo bake manmanae mao. ²³Kado Deo iuangga ipasolan ieda kapei ga ele taranga pagid panua toa ilolo isat ngan gid. Gid mambe ulo toa irau posanga motean ngan gid, ta ikeo ga timan naurata kemi aea. Ta gid ga timado kemi tau ngan ele taranga. ²⁴Kadonga toa ne ga iuot ngan gita panua toa Deo ibaba gita. Eine ga iuot ngan gid luda kekelegid mao, be ngan gid alu padengada pade. ²⁵Eine lalaede mambe laulau ton Osea ikeo ngan ga bedane,

“Gid alu padengada toa labone timan leg panua mao, eine ga naoato gid leg panua.

Be gid panua toa mugaeai tibada leg kadonga kimnga aea mao, eine ga nakim gid.”

²⁶“Ga pade Deo ikeo,

“Ngan tibur toa mugaeai nakeo pagid bedane,

‘Gimi gau leg panua mao,’

eine ga naoato gid bedane, ‘Gimi gergeu togau, Deo toa namamado somisomi ne.’”

²⁷^bBe Aisaia ipotalae ngan posanga ta ikeo ngan gid Israel bedane,

“Tautauga gid Israel dabad iuot kapei mambe riringa lab aea, be Maron ga ibada mulian gid pidaede mon.

²⁸Ngansa Maron iuangga ipanas gid panua tanoeai,

ta eine ga ikado aea gerei ngan kadonga toa ne mao.”

²⁹^cEine lalaede mambe Aisaia ikeo ngan mugaeai ga bedane,

“Oangga Deo Matua Soke Tau ilongean gita panua iaoa pidaede ne tamamado mao,

eine ga tamukuru lalaede mambe tuanga Sodom ga Gomora.”

^y 9.21 Jer 18.6   ^z 9.25 Hos 2.23   ^a 9.26 Hos 1.10   ^b 9.27-28 Ais 10.22-23   ^c 9.29 Ais 1.9

Gid Israel tinasi edap lolo matua aea mao, ta tiuot panua tututui mao

³⁰Tota takeo mado ngan gid posanga toa ne? Taoatai mambe gid alu padengada toa tikado naurata eta ngan otnga tutui Deo imatai mao, Deo ikado ga tiuot panua tututui ngansa lolod matua ngan Iesus. ³¹Be gid Israel tiuangga tiuot tutui Deo imatai, ta tiboko matua tau ngan apu aea nasinga, gid tiuot tutui Deo imatai mao. ³²^dIkamado ga tiuot tutui Deo imatai mao? Eine ngansa tiuangga tiuot bedaoa ngan gid led naurata, be ngan led kadonga lolo matua aea mao. Iesus mambe pat ede ienono edapeai. Ta gid Israel tikot aed ngan ta titap, ngansa lolod matua ngan ei mao. ³³^eEine lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

“Ega, gau nadol pat ede ngan bereo Saion,
ta eine ga ikado gid panua ga tikot aed ngan ta titap.
Be eaba sai toa ilolo matua ngan ei, eine ga maeamaea ei mao ga
mao tau.”

Gid Israel tiuatai ngan edap ngan otnga tutui Deo imatai mao

10 ¹Oaeoag, lolog ikim tau ngan Deo ibada mulian gid panua Israel, ta somisomi nararing matua ga ila pan ngan danga toa ne. ²Gau naoatai kemi mambe gid tiparpar tau ngan nasinga gid kadonga toa Deo ikim. Be led parparnga toa ne sapaeon, ngansa tiuatai ngan saoa danga toa Deo ikim mao. ³Edap toa Deo ikado ngan gita taot tutui imatai, eine laborad ibada mao. Be gid tikado led edap ede pade ta tiuangga tiuot tutui ngan gid urad. Ta tilongolongo Deo ilinge mao ngan nasinga ei ele edap ngan otnga tutui. ⁴Ngansa Kristus iparangrang apu ton Moses ga kus, ta oangga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tiuot tutui Deo imatai.

⁵Be edap ngan otnga tutui Deo imatai ngan apu aea nasinga, Moses ibode posanga ngan ga bedane, “Eaba sai toa inasnasi apu aea posanga toa ngada oa, ei ga ibada madonga kemi.” ⁶⁸Be Deo ele laulau iposa ngan edap lolo matua aea ngan otnga tutui ga bedane, “Irangrang ngan eao keo lolomeai bedane mao, ‘Sai ga idae ga ila buburiai?’ ” Madongan? Eao oangga bada Kristus ga isulug buburiai ga inam na? ⁷“Ga pade, irangrang ngan eao keo ga bedane mao, ‘Sai ga isulug ga ila ngan tibur togid matemate?’ ” Madongan? Eao oangga bada Kristus ta itnan denga ga idae na? Eine eao rangrang mao. ⁸Be Deo ele laulau ikeo mado? Ikeo ga bedane, “Posanga toa ne malamalan ngan aea nasinga. Ienono boloma pago, toa lolomeai ga aoameai.” Eine posanga ngan edap lolo matua aea toa gai apapaola. ⁹Posanga toa ne ga bedane: Oangga eao posa masaeai

^d 9.32 Ais 8.14   ^e 9.33 Ais 28.16, 1Pe 2.6   ^f 10.5 Wkp 18.5   ^g 10.6-9 Lo 30.12-14

ngan aoam ta keo ga, “Iesus ei Maron,” ga eao lolom matua mambe Deo ipei ei mulian ngan ele matenga, eine ga Deo ibada go mulian. ¹⁰Ngansa kadonga lolo matua aea ienono lolodai, ta kadonga toa ne ikado ga taot tutui Deo imatai. Be ngan aoad, taposa masaeai toa bedaoa, ta Deo ibada gita mulian. ¹¹^hNgansa Deo ele laulau ikeo ga, “Oangga eaba sai ilolo matua ngan ei, eine ga maeamaea ei mao ga mao tau.” ¹²ⁱGid panua Iuda ad ga gid alu padengada, toa ngada oa lalaede. Ngansa Maron toa kelede oa, ei Maron togid panua toa ngada ne. Ei ipasolan ele mamaron pagid sapadua tibaba ga ila pan ngan luanga gid. ¹³^jNgansa “eaba sai toa ibaba ga ila pan Maron ngan luanga ei, eine Maron ga ibada ei mulian.”

¹⁴Tota oangga lolod matua ngan ei mao, eine ga tibaba ga ila pan madongan? Be oangga tilongo ele babanga mao, eine ga lolod matua ngan ei madongan? Be oangga eaba eta ipaola ato kemi ga ila pagid mao, eine ga tilongo posanga toa oa madongan? ¹⁵^kBe oangga tisula panua ngan paolanga ato kemi toa oa mao, eine ga tipaola posanga toa oa madongan? Eine lalaede mambe posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gid panua toa tibada ato kemi ga inam pagita, led namanga ikado ga tinida igelgel kapei.”^l

Gid Israel tipul murid ngan ato kemi

¹⁶^mBe busa ngan gid Israel tinasi ato kemi toa oa mao. Ngansa Aisaia ikeo ga bedane, “Maron, eaba eta ilolo matua ngan lemai posanga mao!” ¹⁷Tota taoatai, oangga tangada ibada posanga toa oa mao, iranrang ngan loloda matua mao. Be oangga Kristus ele posanga inam pagita mao, iranrang ngan talongo posanga toa oa mao pade. ¹⁸ⁿBe nabeta bedane: Tautaunga tilongo ato kemi toa ne, mao madongan? Eine tilongo na. Ngansa posanga ede pade ikeo ga bedane,

“Panua ngan tibur toa ngada ne tanoelai tilongo linged^o na.
Ta led posanga ipakaranga tuanga toa ngada ne.”

¹⁹^pBe nabeta pade, tautaunga gid Israel tibada posanga toa ne ipu, mao madongan? Be, eine tibada. Mugaeai Moses ibada Deo iaoa ta ikeo ga bedane,

“Gid panua iaoa ede pade toa edad mao ga laborad ibabada posanga manmanae mao, gau ga nalua gid.

---

^h 10.11 Ais 28.16 ⁱ 10.12 PA 15.9 ^j 10.13 Jol 2.32 ^k 10.15 Ais 52.7 ^l 10.15 Posanga idil toa ne led namanga ikado ga tinida igelgel kapei, ngan posanga Grik ikeo ga, gid panua toa ne aed imata kemi tau, be eine oanenga itna. ^m 10.16 Ais 53.1 ⁿ 10.18 Sng 19.4 ^o 10.18 Laulau Baunga aea toa ne iposaposa ngan sapadua linged? Eine ikeo ga ado ga taiko ga gigima tipasolan Deo ele naurata kapei, ta eine mambe linged ipakaranga tibur toa ngada ne tanoelai. ^p 10.19 Lo 32.21

Ta ngan kadonga toa ne, gau ga napamasmasi gimi Israel lolomi ga paeamao.”

20^oBe Aisaia imataud eta mao. Ei ikado posanga ede ga bedane,

“Gid alu padengada tiloilo gau mao, be tiuot ngan gau.
Ta napasolan gau mulian pagid panua toa tibetabeta ngan gau mao.”

21^oBe ngan gid panua Israel, ikeo ga bedane,

“Ado dodol ga lailai, gau bageg ikakai ta nasangasanga gid panua tinam pagau, be titolatola ta tipul murid ngan gau.”

Deo ilolo isat ngan gid panua Israel iaoa pidaede mon

11 ¹Tota nabeta bedane: Deo ipul imur ngan ele panua na? Mao tau! Ngansa gau pade eaba Israel ag. Gau Abraam itub ede toa naot ngan lum pan Benjamin. ²Gid panua toa Deo isio gid motean oa, ei ipul imur ngan gid mao. Gimi aoatai ngan Elaija aea ninipunga toa ienono ngan Deo ele laulau pade? Ikeo ga ei iseलेle gid Israel ngan ele raring ila pan Deo ta ikeo, ³“Maron, gid Israel tirau lem panua toa tibabada aoam ga timate! Be lem popou tenainga aea, tirepe gid ga tisulug. Ta gau kekelegau namamado. Be tiuangga tirau gau pade ga namate.” ⁴Be Deo ikoli ele posanga madongan? Ikeo ga bedane, “Gau nalongean leg panua bunoringring lima bunoringring rua (7,000) timamado maitne. Gid tikor aed ngan deo pakakanga aea toa Baal mao, ga tiraring ngan ei mao pade.” ⁵Ta lalaede toa bedaoa, gid panua iaoa pidaede timamado labone. Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, isio gid ga timan ei ele. ⁶Ta oangga Deo ilolo marum ngan gid ta isio gid, eine taoatai mambe ei isio gid ngan led naurata mao, be ngan ei ele kimnga. Oangga isio gid ngan led naurata, irangrang ngan taoato ele kadonga toa oa kadonga lolo marum aea mao.

⁷Tota takeo mado? Otnga tutui Deo imatai toa gid Israel tibokoboko matua ngan, eine tibada mao. Be gid panua toa Deo isio gid ne, tibada. Ta gid panua padengada, laborad irangrang ngan ibada ele posanga ipu mao. ⁸WEine lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

“Deo ikado gid ga tiuot mambe eaba imata iualai kemi mao.
Ta matad irangrang ngan igera kemi danga eta mao.

q 10.20 Ais 65.1   r 10.21 Ais 65.2   s 11.1 Sml 12.22, Sng 94.14, Plp 3.5   t 11.3 1Kin 19.10,14
u 11.4 1Kin 19.18   v 11.6 Gal 3.18   w 11.8 Lo 29.4, Ais 29.10

Be tangad ilongolongo kemi posanga mao pade. Timamado toa bedaoa ga irangrang ngan labone.”

9^xBe maron kapei Devit ikeo ngan gid ngan ele raring ga bedane,

“Oangga tilup ngan eaneannga, gau nakim led lupnga toa ne ipaeabu ngan gid mambe pitpit isai masilau saksak, mao mambe gaea idudunga ngan puo.

Gau nakim tiuot mambe gaea toa rakrak ipatae, ta kadonga toa ne iman ad panasnga.

10 Nakim eao kado gid ga matad dodom ta irangrang ngan tigeragera mao.

Be eao kado gid ga tibisi danga kulupulupu ta dibed ituatua ikes somisomi ga ilalala ga ila.”

Deo ibada mulian gid alu padengada

11^yTota nabeta bedane: Ngan ado toaiua gid Israel lolod matua ngan Iesus mao ga titap, eine tiduaea ga kus, mao madongan? Mao, eine tirangrang ngan tidae mulian pade. Be gid led kadonga sat ngan pulnga murid pan Deo, eine iman gid alu padengada led edap ngan Deo ibada gid mulian. Ta ngan kadonga toa ne, Deo iuangga ipamasmasi gid Israel lolod ta tingale ele kadonga lolo marum aea ngan gid alu padengada. 12 Gid Israel led kadonga sat ngan pulnga murid pan Deo ikado gid ga tisapir ngan Deo ele kadonga kemikemi. Be ngan kadonga toa ne, gid alu padengada tibada gid kadonga kemikemi toa oa. Tota oangga gid Israel toa ngada oa tiluagid mulian ga tila pan Deo, eine ga tibada kadonga kemikemi toa oa kapei tau.

13 Leg posanga toa ne ila pagimi alu padengada. Ngansa Deo isula gau ga naman eaba ato aea ngan luanga gimi panua alu padengada ami. Ta nakado leg naurata toa ne ga iuasasa ga ila kapei, 14 ngansa naoangga natoba edap etangada ngan pamasmasinga gid sobosobog lolod toa gaingada alu kelede. Toa bedaoa ta edengada ngan gid ga tingale Deo ele kadonga lolo marum aea ngan gimi, ta tipul lolod ta Deo ibada gid mulian. 15 Ngansa Deo isere gid ga tila aluai ngan ei. Ta ngan kadonga toa ne, ikado ga gid alu padengada tanoeai lolod kelede toman ngan ei. Tota oangga Deo ipaluplup gid Israel mulian ga tinam pan, eine taoatai, ei ga ikado ga timado kemi tau mambe panua tidae mulian ngan led matenga. 16 Ga pade, gid Israel tiuot mambe plaoa bulnga ede. Oangga panua titenai plaoa toa oa idanga ede ga ila pan Deo, eine plaoa bulnga toa dodol oa iman Deo ele.^z

^x 11.9-10 Sng 69.22-23   ^y 11.11 PA 13.46   ^z 11.16 Panua oatainga ad idanga ede tikeo ga oanenga itna toa ne ipu ga bedane: Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timan Deo ele mugaeai, eine gid Israel toa ngada oa pade ga timan Deo ele.

Gid Israel mambe abei oliv pade. Oangga iuaroar timan Deo ele, eine ibogaboga pade ga timan ele. ¹⁷aBe gid Israel mambe abei iboga toa Deo isopa ga isulug. Ga gimi alu padengada mambe oliv saksak iboga ede toa Deo ipatoi ga idae ngan iboga imul toa isopa mugaeai. Ta labone gimi aunun eau kemi toa iuotot ngan abei oliv iuaroar. ¹⁸Tota irangrang ngan akeo ga aeasal gid abei ibogaboga toa isopa oa mao. Oangga aparim ngan gimi mulian bedaoa, matami nanan, gimi apapaun iuaroar mao, be iuaroar ipapaun gimi. ¹⁹Be edengada ngan gimi aoangga akeo bedane, “Deo isopa abei ibogaboga edengada ngansa iuangga ipatoi gai ga adae ngan ibogaboga imul toa isopa oa.” ²⁰Eine tautaunga. Be Deo isopa gid ngansa lolod matua ngan ei mao. Be gimi atoi abei ilua toa oa ngan lemi kadonga lolo matua aea. Tota irangrang ngan aparim ngan gimi mao. Manta amataud. ²¹Ngansa ibogaboga tautaunga, Deo ilolo isat ngan gid mao. Ei isopa gid ga tisulug. Ta lalaede toa bedaoa, eine ga ilolo isat ngan kornga gimi mao pade.

²²bTota tagera, Deo ele kadonga rua ienono, ele kadonga lolo marum aea ga ele kadonga lolo bake aea. Gid panua toa titnan ele edap, eine tigera ele kadonga lolo bake aea. Be gimi agera ele kadonga lolo marum aea, ngansa alalala kemi ngan ele kadonga toa oa. Be oangga mao, eine ga isopa gimi pade ga aduaea. ²³Be gid Israel toa mugaeai isopa gid, oangga titnan led kadonga ngan pulnga murid pan, eine ga ipatoi gid mulian pade. Ngansa Deo iura kapei irangrang ngan ipatoi gid mulian pade. ²⁴Tota matami nanan, mugaeai gimi aman oliv saksak ede ibogaboga. Be Deo isopa gimi ta ipatoi gimi ga adae ngan abei oliv kemi dadanga aea. Abei itna toa oa togimi tautaunga mao. Tota ei ga itin igelgel kapei ngan badanga abei toa ne ibogaboga tautaunga ta ipatoi gid mulian ga tidae ngan abei itna toa oa.

Deo iuangga ilolo isat ngan gid Israel toman ngan gid alu padengada

²⁵Oaeoag, gau nakim gimi aoatai kemi ngan posanga mumulnga ede ga oaine. Ngan kado ta aoatai kemi mao, ta aparim ngan gimi sapaeen. Labone gid Israel busa tede, laborad irangrang ngan ibada Deo ele posanga ipu mao. Be eine ga tidio bedaoa somisomi mao. Deo ilongean gid ga tiuot bedaoa ga ila irangrang ngan gid alu padengada toa lolod matua ngan Iesus, dabad idae ta tiparangrang dabad toa Deo isio motean. ²⁶cToa bedaoa ta Deo ga ibada mulian gid Israel toa ngada oa, lalaede mambe ele laulau ikeo ngan ga bedane,

“Eaba toa ibabada mulian gid panua, ei inam bereo Saion ga inam.

Ei ga ipul gid iaoa keledede ton Iakop lolod ta titnan kadonga ngan pulnga murid pan Deo.

---

^a 11.17 Ep 2.11-19   ^b 11.22 Ins 15.2,4   ^c 11.26 Ais 59.20-21

27 ^dNgan ado toaiua, posanga toa narau toman ngan gid ga iuot tautaunga.
Ngansa gau ga nasumum led kadonga sasat ila ga kus.”

28 Gid Israel tipul murid ngan ato kemi, ta labone timan Deo aea miri itamatama. Ta kadonga toa ne ilua gimi alu padengada. Be mugaeai tau, Deo isio gid ga timan ele panua. Ta Deo ikim gid tau, ngansa imata nanan ele posanga tautaunga pagid tibutibud. 29 Ngansa oangga Deo ibaba panua sapa dua ngan tinam pan ta ikeo ga ipan tenainga ila pagid, eine ga ipalele ele posanga toa oa mao ga mao tau. 30 Mugaeai gimi atolatola ngan longonga Deo ele posanga. Be labone gid Israel titolatola ngan ele posanga. Ta ngan kadonga toa ne, Deo ilolo isat ngan gimi. 31 Tota labone gid Israel toa ne titolatola ngan Deo ele posanga lalaede mambe gimi mugaeai. Be ngan Deo ele kadonga lolo isat aea ngan gimi, gid pade ga tibada ele kadonga lolo isat aea. 32 Ngansa panua toa ngada ne titolatola ngan Deo ele posanga mugaeai. Deo ilongean kadonga toa oa iaud gid, ngansa iuangga ipasolan ele kadonga lolo isat aea pagid toa ngada oa.

Tasoa Deo ieda

33 ^ePanamon! Deo ele oatainga ga gid posanga toa ienono iloleai, eine kemikemi ga kapei tau mambe madaoan sil ga ila gadio tau.
Gid posanga toa Deo irau, eaba eta irangrang ngan ilabora ibada mao.

Be gid ele edap, irangrang ngan eaba eta imata inasi kemi ipu mao pade.

34 ^f“Ngansa sai iuatai ngan Maron ilolo?

Be eaba sai ipasolan ei ngan edap isaoa ga inasi?”

35 ^g“Be eaba sai ipan Deo ele danga eta

ta irangrang ngan Deo ilasu ei ngan? Mao ga mao tau!”

36 ^hNgansa Deo kekelen iman danga toa ngada ne ipu. Danga toa ngada ne iuot ngan ei ibage. Ga danga toa ngada ne ei ton.

Tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila! Eine tautaunga.

Tatenai gita mulian ga tala pan Deo

12 ⁱTota oaeoag, naposa matua pagimi ga bedane: Deo iuduan gita kapei tau, ta gimi manta atenai tinimi mulian ga ila pan mambe tenainga imata bibita. Tenainga toa bedane ikado Deo ga itin igelgel ga ipasolan mambe ele ul ienono ngan gimi. Kadonga toa ne iman lemi

^d 11.27 Jer 31.33-34   ^e 11.33 Ais 55.8-9   ^f 11.34 Ais 40.13, 1Ko 2.16   ^g 11.35 Jop 41.11

^h 11.36 1Ko 8.6   ⁱ 12.1 Ro 6.11, 13, 1Pe 2.5

naurata raring aea tautaunga. ²Irangrang ngan gimi anasnasi kadonga togid panua tanoeai ad ta aot mambe gid mao. Be manta alongean gimi ga ala pan Deo, ta ei ikado ga laborami ga lolomi iuot pau. Ta ngan edap toa ne, lemi kadonga pade ipul ei ga iuot pau. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan matami inasi kemi saoa danga Deo ikim, ta aotai kemi ngan saoa danga itutui tau ga ikado ei ga itin igelgel.

Saoa tenainga Deo ibada pagita, manta tabokoboko toman ngan

³Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea toa ibada pagau, naposa matua pagimi kelede kelede ga bedane: Agera gimi mulian mambe panua kemikemi, be irangrang ngan alasu pakurunga ngan gimi mulian mao. Manta lemi oatainga itutui ta matami inasi lemi kadonga mulian. Saoa tenainga lolo matua aea Deo ibada pagimi kelede kelede, lemi oatainga ga lemi kadonga manta iparangrang tenainga toa oa. ⁴^kGita taoatai, eaba itin kelede, be idanga sisid busa. Be idanga kelede kelede led naurata lalaede mao. ⁵Ta lalaede toa bedaoa, gita panua busa ngan iaoa kelede ton Kristus, be ngan leda lupnga pan, taot mambe itin kelede. Be gita Kristus itin idanga kelede kelede toa ne, takikisi ngan gita. ⁶Ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, ipan leda tenainga imata ede ga ede. Oangga eaba ede ele tenainga ngan badanga Deo iaoa, manta ibokoboko ngan tenainga toa oa ta inasi kadonga lolo matua aea toa Deo ibada pan. ⁷Oangga ele tenainga ngan lualuanga, manta ibokoboko ngan ta ilualua gid panua. Be oangga ele tenainga ngan paoatainga, manta ibokoboko ngan ta ipapaoatai gid panua. ⁸Be oangga ele tenainga ngan pamatuanga panua lolod, manta ibokoboko ngan ta ipapamatua gid. Be oangga ele tenainga ngan kadonga mamaron, manta ibokoboko ngan ta ikado ele mamaron pagid panua. Be oangga ele tenainga ngan naurata madidnga aea, manta ibokoboko ngan ta imarum tau ngan naurata toa oa. Be oangga ele tenainga ngan kadonga lolo isat aea, manta ibokoboko ngan ta ilolo isat ngan gid panua toman ngan ele tingelgel.

Manta takim oaeoaeda

⁹Irangrang ngan apakaka ngan lemi kadonga kimnga aea mao. Manta akado tautaunga. Saoa kadonga paeamao, manta tinimi ngan. Be saoa kadonga kemi, manta akikisi matua. ¹⁰^mManta akimkim pol ngan gimi mambe gimi iaoa kelede. Manta alolon ngan oaeoaeami ta alongean gid ga timuga. ¹¹Manta amarum ngan Maron ele naurata aea kadonga ngan Itautau Tutui iura, be amalai ngan mao. ¹²ⁿManta tinimi igelgel ngan sanganga danga kemikemi toa Deo iposa tautaunga pagimi ngan. Oangga

---

^j 12.3 Ep 4.7, Plp 2.3   ^k 12.4-5 1Ko 12.12,27   ^l 12.6-8 1Ko 12.4-11, 1Pe 4.10-11
^m 12.10 1Pe 1.22   ⁿ 12.12 1Te 5.16-18

kadonga kulupulupu iuotot ngan gimi, manta amadid matua ngan. Manta urami pakpakia ngan lemi raring. ¹³°Oangga Deo ele panua tututui etangada led danga sisid imata karanga mao, manta alualua gid. Oangga ami kaluae tinam pagimi, manta amariala kemi ngan gid.

¹⁴°Oangga gid panua tipaieiei gimi, manta akado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Apamatua gid, be akado posanga eta paeamao ngan gid mao. ¹⁵Oangga panua tinid igelgel, manta tinimi igelgel toman ngan gid. Be oangga panua titangtang, manta atangtang toman ngan gid. ¹⁶°Manta gimingada lolomi kelede. Irangrang ngan asoa edami mulian mao, be manta aluplup toman ngan gid panua toa edad mao. Irangrang ngan akeo ga lemi oatainga kapei mao.

¹⁷°Oangga panua tikado paeamao ngan gimi, irangrang ngan akoli kadonga paeamao ila pagid mao. Manta matami inasi lemi kadonga, ta saoa kadonga eine kemi ngan panua toa ngada ne matad, manta akado. ¹⁸Oangga gimi arangrang, manta lolomi itarui toman ngan panua toa ngada ne. ¹⁹°Leg panua kemikemi, irangrang ngan akoli gid panua led kadonga papaeamao ngan gimi mao. Be alongean Deo ilolo bake ngan gid ta ikoli. Ngansa ele laulau ikeo ga bedane, “Maron ikeo, ‘Kolinga paeamao eine naurata togau. Gau ga napanas gid ngan led kadonga papaeamao ngan gimi.’ ” ²⁰°Tota irangrang ngan akoli kadonga paeamao mao. Be

“oangga am isat pitoreanei, pan aea annga.

Oangga marumian ei, bada eau ga ila pan.

Oangga eao kado bedane, eine ga maeamaea ei ngan ele kadonga paeamao.”^u

²¹Irangrang ngan alongean kadonga papaeamao iasal gimi mao. Be manta aeasal kadonga papaeamao ngan lemi kadonga kemikemi.

Manta talolon ngan gid madidnga tuanga aea

13 ¹°Panua toa ngada ne manta timamado gadio ngan tuanga aea madidnga kapeipei. Ngansa gid madidnga tibada led naurata sapaeanao mao. Deo kekelen idol gid. Ta gid madidnga toa labone timamado, eine Deo ibada naurata pagid. ²Tota eaba sai iaoo isokangai pagid madidnga, eine iaoo isokangai pagid panua toa Deo kekelen idol gid. Ta gid panua toa tikado bedane, eine ga tibada ad

° 12.13 Ibr 13.2   ° 12.14 Mt 5.44, 1Ko 4.12   ° 12.16 Snd 3.7   ° 12.17 1Te 5.15

° 12.19 Lo 32.35, Mt 5.39   ° 12.20 Snd 25.21-22, Mt 5.44   ° 12.20 Posanga ga oaine maeamaea ei ngan ele kadonga, ngan posanga Grik tikeo ga bedane: *eine ga asuk dinga igirar ga idae ilaborai*, be eine oanenga itna.   ° 13.1 Snd 8.15, Tt 3.1

panasnga. ³Ngansa gid panua tikado kadonga kemikemi, led ipu eta ngan timataud gid madidnga mao. Be gid madidnga tipamataud gid panua tikado kadonga papaeamao. Ta oangga eao kim gid madidnga tipamataud go mao, manta kado kadonga kemikemi, ta gid ga tipakuru ngan go. ⁴Ngansa madidnga ei Deo ele eaba naurata aea ngan luanga go. Be oangga eao kado kadonga paeamao, manta mataud. Ngansa ei ikikisi didi paraunga aea sapaean mao. Ei Deo ele eaba naurata aea ngan pasolannga ele lolo bake pan eaba sai toa ikado kadonga paeamao. ⁵Tota gimi manta amamado gadio ngan gid madidnga. Gimi aoangga asapir ngan led lolo bake. Be amamado gadio ngan gid ngan ipu toaine kekelen mao. Amamado gadio ngan gid ngansa lolomia, gimi ga anaman mambe kadonga toa ne itutui. ⁶Ngan ipu toaine gimi aol takis ga ila pagid madidnga tuanga aea. Ngansa gid timan Deo ele panua naurata ad ga tigaldedean ngan naurata toa ne. ⁷Oangga ami gigi pan eaba sai, manta apatutui. Oangga tikeo ga aol takis isaoa ila pagid, manta aol. Oangga amamado gadio ngan eaba sai, manta atada ngan ei ga alolon ngan ei.

Manta takim gid panua padengada

⁸Irangrang ngan alongean ami gigi eta ienono mole mao. Manta apatutui manmanae. Gigi keledede ga oaine ienono somisomi, eine ngan kadonga kimnga aea pol ngan gimi. Ngansa eaba sai toa ikim iuae ede pade, ei iparangrang apu aea posanga na. ⁹Ngansa apu ikeo ga bedane, “Apaeabu ngan oaingan ngan kadonga arala mao,” ga “Apamate eaba ede pade mao,” ga “Alublub mao,” ga “Angale ga akim eaba ede pade ele danga sisid mao.” Be oangga saoa posanga pade ienono ngan apu, eine toa ngada oa iluylup ngan posanga idil keledede ga oaine, “Manta kim oaem ede pade mambe kim go mulian.” ¹⁰Eaba sai toa inasi kadonga kimnga aea, eine ipaeabu ngan iuae ede pade mao. Tota kadonga kimnga aea iparangrang apu aea posanga.

Manta talalala tutui

¹¹Manta akado toa bedaoa ngansa gimi aoatai ngan kadonga toa gita manta tanasnasi ngan taun toaine. Manta matami arar mambe eaba idae ngan ele enonga. Ngansa ado matamata toa loloda matua ngan Iesus, eiua aluai tede ngan ado muriai toa Deo ga ibada gita mulian. Be labone ado toa ne inam boloma tede na. ¹²Teta pade bong ila, be gaga iuangga itakai. Tota manta tatnan gid kadonga dodom aea. Be tanasi gid kadonga merengai aea, ta kadonga toa oa iuot mambe leda danga sisid paraunga aea. ¹³Manta talalala ngan kadonga tutui lalaede mambe eaba ilalala ngan tibur

---

^{*} 13.3 1Pe 2.13-14   ^x 13.6-7 Mt 22.21   ^y 13.8 Mt 22.39-40, Jms 2.8   ^z 13.9 IM 20.13-15, 17, Lo 5.17-19, 21   ^a 13.10 1Ko 13.4-7   ^b 13.11 Ep 5.14, 1Te 5.6-7   ^c 13.12 1Io 2.8
^d 13.13 Lu 21.34, Ep 5.18

merengai. Irangrang ngan taunun ga tamangamanga alele mao, ga takado kadonga arala mao, ga tanasi kadonga mambe kaula mao, ga ariapolpol mao, ga loloda paeamao mao pade. ¹⁴^eBe gimi manta abada Maron Iesus Kristus ta arobi ngan gimi mambe lemi pononga. Irangrang ngan matami nanan edap etangada ngan nasinga kimnga papaeamao tinida aea mao.

Irangrang ngan taselele oaeda ele kadonga mao

14 ^{1f}Oangga eaba ede ilolo matua tau ngan Iesus mao, manta tinimi igelgel ngan badanga ei. Be irangrang ngan aoami isokangai toman ngan ei ngan posanga gereirei alele mao. ²^gEaba ede ilolo matua mambe ei irangrang ngan ianean annga imata ede ga ede. Be eaba ede pade ilolo matua tau mao, ta iplese masilau imedameda. ³^hEaba sai toa ianean annga imata ede ga ede, irangrang ngan imata ibiu eaba toa iplese annga oa mao. Be eaba toa iplese annga edengada, irangrang ngan iseलेle eaba toa ianean annga imata ede ga ede oa mao pade. Ngansa Deo ibada eaba toa oa ta iman ei ele. ⁴ⁱBe eao sai toa selele paeaeanga ton eaba ede pade? Oangga imadid matua ngan ele naurata, mao oangga itap ngan, eine danga ton aea maron. Be ei ga imadid matua ngansa Maron irangrang ngan ipamatua ei ta imadid matua.

⁵^jEaba ede iuangga ado ede eine ado kapei raring aea ta iadi mambe ado toa oa iasal ado padengada. Be eaba ede pade iuangga ado toa ngada ne lalaede. Panua keledede keledede manta tirau posanga lolodeai ngan saoa edap itutui ngan gid. ⁶Eaba toa iuangga ado ede eine ado kapei raring aea, eine imata nanan Maron ta ikado toa bedaoa. Be eaba toa ianean annga imata ede ga ede, eine imata nanan Maron ta ianean annga toa oa. Ngansa ei iposa kemi ga ila pan Deo ngan annga toa oa. Be eaba toa iplese annga, ei pade imata nanan Maron ta ikado toa bedaoa. Ei pade iposa kemi ga ila pan Deo. ⁷Gita taoatai, eaba eta ngan gita iadi mambe ei imamado tanoeai ngan kadonga ei kekelen ga itin igelgel mao. Be eaba eta iadi mambe ele matenga eine danga ei ton mao pade. ⁸^kOangga matada bibita, eine danga ton Maron. Be oangga tamate, eine danga ton Maron pade. Goibe oangga matada bibita, mao oangga tamate, gita taman Maron ele.

⁹Ngan ipu toaine Kristus imate ga idae mulian. Ngansa iuangga iuot Maron togid panua matemate ga matad bibita pade. ¹⁰^lBe eao kamado selele oaem ede pade? Eao kamado matam ibiu ei? Ngansa muriai oangga Deo idio imado ngan ele mul patutuinga posanga aea, gita toa ngada ne ga tamadid ngan posanga imatai. ¹¹^mNgansa Deo ele laulau aea posanga ga bedane,

^e 13.14 Gal 3.27 ^f 14.1 Ro 15.7 ^g 14.2 OM 9.3-4 ^h 14.3 Kol 2.16 ⁱ 14.4 Mt 7.1, Jms 4.11-12 ^j 14.5 Gal 4.10-11 ^k 14.8 Gal 2.20 ^l 14.10 2Ko 5.10 ^m 14.11 Ais 45.23, Plp 2.10-11

“Gau Maron toa namamado somisomi ne, naposa tautaunga bedane: Panua toa ngada ne ga tikor aed ngan gau, ga tiuaoa ngan posanga mambe gau kekelegau Deo.”

¹²Toa bedaoa ta gita toa ngada ne ga takoli posanga ila pan Deo ngan leda kadonga idil toa ngada ne.

Irangrang ngan takado ga oaeda ede pade itap ngan kadonga sat mao

¹³Tota irangrang ngan taselele pol ngan gita mao. Be manta arau posanga mambe gimi ga akado ga oaeoemi titap ngan led kadonga lolo matua aea mao. ¹⁴Gau nalup toman ngan Maron Iesus ta naoatai kemi mambe annga eta paeamao Deo imatai mao. Be oangga eaba eta ikeo ga annga ede eine paeamao Deo imatai, ngan eaba toa oa imata, annga toa oa paeamao. ¹⁵Oangga annga ede toa eao ean ikado ga oaem ede pade ilolo ede ga ede, eine lem kadonga toa oa inasi kadonga kimnga aea mao. Irangrang ngan eao longean am annga eta ga ipaeabu ngan oaem ede pade ilolo mao. Kristus imate ngan luanga oaem toa oa. ¹⁶Be saoa danga eao keo ga eine kemi, irangrang ngan eao longean panua padengada tiselele mao. ¹⁷Ngansa gita tamamado Deo ibageai ngan annga ga ununnga mao, be tamamado Deo ibageai ngan Itautau Tutui ele naurata lolodai ngan kadonga tutui ga lolo tarui aea ga tingelgel. ¹⁸Be eaba sai toa ikado Kristus ele naurata toa bedane, eine ikado ga Deo toman ngan panua padengada tinid igelgel ngan ei.

¹⁹^PTota gita manta tamarum ngan gid kadonga kemikemi toa ikado ga loloda itarui, ta tapapamatua ngan loloda. ²⁰^QIrangrang ngan eao parpar ngan annga ta paeabu ngan Deo ele naurata mao. Annga toa ngada ne kemikemi Deo imatai. Be oangga eaba eta ian annga ede toa ikado ga iuae ede pade ele kadonga lolo matua aea itap, eine paeamao. ²¹Oangga eao ean masilau imedamede eta, mao un oain, mao kado kadonga isaoa toa ikado ga oaem ede pade ilolo ede ga ede, kemi ngan eao plese danga toa oa. Ngan kado ta oaem ede pade ele kadonga lolo matua aea itap.

²²Ngan eao lem kadonga lolo matua aea, saoa edap eao oangga nasi ngan gid danga toa ne, manta danga toa oa ienono rabu ngan eao ga Deo kekelen. Eaba sai iadi mambe kadonga ede itutui ga inasi, be kadonga toa oa igal ilolo mao, kemi tau ngan eaba toa oa. ²³Be eaba sai toa ilolo ruangada ngan saoa danga ian, ei ele idil paeamao, ngansa inasi ele kadonga lolo matua aea mao. Saa kadonga takado, be inasi leda kadonga lolo matua aea mao, eine kadonga sat.

Talualua gita mulian mao, be talualua oaeoaeda

15 ¹Gita panua toa loloda matua tau ngan Iesus, manta talualua gid panua toa lolod matua ngan Iesus tau mao. Talua gid ngan saoa

ⁿ 14.14 PA 10.15, Tt 1.15   ^o 14.15 1Ko 8.11-13   ^p 14.19 Ro 12.18, 15.2   ^q 14.20 1Ko 8.13

danga ikado ga lolod ruangada. Be irangrang ngan takado gita kekelegita ga tinida igelgel mao. ²Manta takado leda eaba ede pade ga itin igelgel ngan saoa kadonga ga ilua ei. Takado bedane ngan pamatuanga ei.

³Ngansa Kristus pade ikado ei mulian ga itin igelgel mao, be ele kadonga iuot lalaede mambe posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gid dabadabanga papaeamao toa gid panua tikado ngan eao, eine idae ngan gau pade.” ⁴Ngansa posanga toa ngada oa tibode mugaeai ngan Deo ele laulau, eine tibode ngan paoatainga gita. Toa bedaoa ta posanga toa oa ipamatua loloda ta tarangrang ngan tamadid matua, ta taoatai kemi mambe Deo ga iparangrang ele posanga tautaunga, ta tasangasanga.

⁵Deo ei eaba toa ipamatua loloda ta tamadid matua. Kemi ngan ilua gimi ta lolomi kelede pol ngan gimi, lalaede mambe Iesus Kristus ikim. ⁶Toa bedaoa ta lolomi kelede ga aoami kelede ta asoa Deo ieda. Ei ada Maron Iesus Kristus Itama.

Kristus ilua gid Iuda toman ngan alu padengada

⁷Tota manta tinimi igelgel ngan badanga oaeoemi ngan iaoa kelede ton Kristus ga tinam pagimi. Abada gid lalaede mambe Kristus ibada gimi. Ngan kadonga toa ne, gimi ga asoa Deo ieda. ⁸Ngansa Kristus iuot mambe paeaeanga ngan luanga gid Iuda, ta ipasolan gid ngan Deo ele posanga tautaunga. Ngan kadonga toa bedane, ei ipamatua posanga tautaunga toa Deo ikado pagid tibutibud mugaeai. ⁹Ta gid alu padengada ga tisoa Deo ieda, ngansa ei ilolo isat ngan gid. Eine lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

“Tota gau ga nasoa edam rabu ngan gid alu padengada.
Gau ga nakado baunga ngan soanga eao edam.”

¹⁰Ga pade, ele laulau ikeo ga bedane,

“Gimi alu padengada, tinimi igelgel toman ngan Deo ele panua.”

¹¹Be ele laulau ikeo pade ga bedane,

“Gimi alu padengada, asoa Maron ieda.
Kemi ngan gid panua toa ngada ne tipakuru ngan ei.”

¹²Be Aisaia pade ikeo ga bedane,

^r 15.2 1Ko 10.24,33   ^s 15.3 Sng 69.9   ^t 15.4 2Ti 3.16   ^u 15.7 Ro 14.1   ^v 15.8 Mt 15.24

^w 15.9 2Sml 22.50, Sng 18.49, PA 3.25   ^x 15.10 Lo 32.43   ^y 15.11 Sng 117.1

^z 15.12 Ais 11.10, PM 5.5

“Maron pau ede ga iuot ngan iaoa kelede pan Iesi.^a

Maron toa ne ga imadid ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne. Gid alu toa ne ga lolod iminmin ngan ei ta tisangasanga ei ngan ikado kemi ngan gid.”

¹³Deo ei eaba toa ikado gimi ga aoatai kemi mambe ei ga iparangrang ele posanga tautaunga, ta asangasanga ei. Gimi lolomi matua ngan ei, ta ngan kadonga toa ne, kemi ngan ei ikado gimi ga tinimi igelgel ga lolomi itarui. Toa bedaoa ta Itautau Tutui iura ga ilua gimi ta aoatai kemi ga kemi tau mambe danga toa gimi asangasanga ne, eine ga iuot tautaunga.

Paulus itin igelgel ngan naurata toa Deo ibada pan

¹⁴Oaeoag, lologei naoatai kemi mambe kadonga kemikemi ga oatainga imata ede ga ede iuon lolomia. Ta gimi arangrang tau ngan apapaoatai pol mulian ngan gimi. ¹⁵^bBe posanga edengada nabode ne arar tede ngan papeinga matami ngan gid danga toa ne. Ngansa Deo ibada ele kadonga lolo marum aea ga inam pagau ¹⁶ta ikado gau ga naot Iesus Kristus ele eaba naurata aea ngan luanga gid alu padengada. Ngan naurata toa ne, naot mambe eaba tenainga aea ngan badanga Deo ele ato kemi ga ila pagid alu toa oa. Toa bedaoa ta Itautau Tutui ikado gid ga tiuot mambe tenainga ede toa Deo ele ul ienono ngan, ta tikado ei ga itin igelgel.

¹⁷Nalup toman ngan Iesus Kristus ngan Deo ele naurata aea kadonga, ta tinig igelgel kapei ngan. ¹⁸Be irangrang ngan naposaposa ngan danga padengada mao. Danga kelede ga naposa ngan eine naurata toa Kristus ikado ngan gau ngan luanga gid alu padengada. Kristus iboko toman ngan gau ta nakado posanga kemikemi ga naurata kemikemi, ta gid alu padengada tilongo Deo ilinge. ¹⁹Ei ipamatua gau ta nakado gid uisinga iuot ngan Itautau Tutui iura ta iman kilala ngan pamatuanga ele posanga. Toa bedaoa ta napaola ato kemi ton Kristus ngan tuanga toa ngada ne rabu ngan tuanga Ierusalem ga ila irangrang ngan tibur kapei Ilirikum. ²⁰Ngan naurata toa ne, lolog ikim tau ngan paolanga ato kemi ngan tibur isaoa gid panua tilongo ngan Kristus ieda eta maitne. Nakado bedane ngansa tinig ngan kadonga luma gadae ngan kadanga ton eaba eta pade mao. ²¹^dBe nakado lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

“Gid panua toa tibada aea posanga eta mugaeai ga inama mao, gid ga tigera ei kemi.

^a 15.12 Iesi eine Iesus itub ede. Be ei maron kapei Devit itama. Gera aea ninipunga ngan 1Sml 16. ^b 15.15-16 Ro 1.5, 11.13 ^c 15.20 2Ko 10.15-16 ^d 15.21 Ais 52.15

Be gid panua toa tilongo aea posanga eta maitne, eine ga tilongo ga tiuatai kemi ngan ei.”

Paulus ilolo ikim geranga gid Rom ga Spen pade

²²Ngan ipu toaine mugaeai ga inam, naurata toa ne ipakala gau somisomi ta nala pagimi mao. ²³Be labone tibur eta pade ngan kadonga leg naurata nene mao. Be rai busa ga inam labone, lolog ikim kapei tau ngan geranga gimi. ²⁴Tota oangga nala ngan tibur kapei Spen, eine ga nanasi edap ila pagimi ta nala toa eoa. Be gau ga nadio namamado pagimi kauteta, ta gitaingada tinida igelgel ge. Ga kus ta natnan gimi ga adio, be nakim gimi alua gau ngan leg lalalanga toa eoa. ²⁵Be patautene nala Ierusalem ngan luanga Deo ele panua tututui toa eoa. ²⁶Ngansa gid panua nene ngan tibur kapei Akaia ga tibur kapei Masedonia tinid igelgel ngan luanga gid panua tututui ton Deo ngan tuanga Ierusalem, ngansa tal mon edengada ngan gid, led danga sisid imata karanga mao. Tota tipaluplup pat idanga ede ngan luanga gid. ²⁷Tinid igelgel ngan palupnga pat toa ne, be ad gigi ienono pagid Iuda pade. Ngansa mugaeai gid alu toa ne tibada Deo ele posanga inam pagid Iuda mambe luanga buburiai aea. Ta labone itutui ngan tikoli gigi toa ne ngan luanga tanoeai aea ila pagid. ²⁸Tota oangga nabada pat toa ne ga ila iuot kemi pagid ga kus, eine ga nanasi edap ila pagimi ngan leg lalalanga Spen. ²⁹Ta naoatai, oangga nala pagimi, eine Kristus ele pamatuanga ga iuon tau ngan gita.

³⁰Oaeoag, loloda matua ngan ada Maron Iesus Kristus, ga Itautau Tutui ele kimnga iuon lolodai. Ta ngan ipu toaine nabeta matua gimi ga bedane: Araring matua ga ila pan Deo ngan luanga gau. ³¹Abeta ei ta ibada gau mulian pagid Iuda bagedeai toa lolod matua ngan Iesus mao. Ga pade, abeta ei ta ikado ga ele panua tututui ngan tuanga Ierusalem tinid igelgel ngan luanga toa ne. ³²Toa bedaoa ta oangga Deo ikim, ngan leg langa pagimi, eine ga tinig igelgel toman ngan gimi ga naearagau teta. ³³Deo ei eaba toa ikado ga loloda itarui. Nararing ngan ei ga imamado toman ngan gimi toa ngada na. Eine tautauanga.

Paulus ele ado kemi ila pagid panua busa

16 ¹Napakuru ngan oaeda Pibi. Ei taine naurata aea kemi ngan luanga gid iaoga keleda ton Kristus ngan tuanga Senkria. Ele naurata kemi ta irangrang ngan gimi pade aadi ei. Oangga ila pagimi, ²manta abada ei ta akado kemi ngan ei mambe Maron ikim. Akado kadonga ngan ei lalaede mambe akakado ngan Deo ele panua tututui

^e 15.22 Ro 1.13   ^f 15.25-26 1Ko 16.1-4   ^g 15.26 PA 24.17, 1Ko 16.1, 2Ko 8.1, 9.2,12

^h 15.27 1Ko 9.11   ⁱ 15.29 Ro 1.11   ^j 15.30 2Ko 1.11, Kol 4.3, 2Te 3.1

padengada. Oangga ele danga eta imata karanga mao, manta alua ei. Ngansa ei ilualua panua busa ga gau pade.

³ ^kAbada leg ado kemi ila pan Prisila ga iadaoa aranga Akuila.

Gaingada panua toa rua ne lemaitaurata keledengan Iesus Kristus ele ato kemi. ⁴ Gisirua tiuangga timate ngan luanga gau be timataud mao. Naposa kemi ga ila pan Deo ngan gisirua, be gau kekelegau nakakado bedane mao. Eine gid iaoa keledengan toa ngada oa ton Kristus ngan gid alu padengada tiposa kemi ga ila pan Deo ngan gisirua pade.

⁵ Abada leg ado kemi ila pagid iaoa keledengan ton Kristus toa tiluplup gisirua led lumaeai.

Abada leg ado kemi ila pan Epainetus toa nakim ei tau. Ei ilolo matua ngan Kristus matamata ngan gid panua padengada ngan tibur kapei Esia.

⁶ Abada leg ado kemi ila pan Maria. Ei iboko matua tau ngan luanga gimi.

⁷ Abada leg ado kemi ila pagid sobosobog Andronikus ga Iunias.

Gaingada mugaeai amamado ngan luma panasnga aea. Gisirua oalud iuot kapei rabu ngan gid panua ato ad. Be lolod matua ngan Kristus matamata ngan gau.

⁸ Abada leg ado kemi ila pan Ampliatu toa nakim ei tau ngan Maron ieda.

⁹ Abada leg ado kemi ila pan Urbanus toa gaingada lemaitaurata keledengan Kristus ele ato kemi. Ga pade, leg ado kemi ila pan Stakis toa nakim ei tau.

¹⁰ Abada leg ado kemi ga ila pan Apeles. Ei ibisi kadonga kulupulupu imata ede ga ede ngan Kristus ieda be ipasolan mambe ei imata tutui.

Abada leg ado kemi ila pan Aristobulus toman ngan ele luma lolo.

¹¹ Abada leg ado kemi ila pan sobog Erodion.

Abada leg ado kemi ila pagid panua ngan Narsisus ele luma lolo toa tilup toman ngan Maron Iesus.

¹² Abada leg ado kemi ila pan Tripina ga Triposa. Taine toa rua ne tiboko matua ngan Maron ele naurata aea kadonga.

Abada leg ado kemi ila pan Persis toa nakim ei tau. Ei taine ede toa iboko matua tau ngan Maron ele naurata.

¹³ ^lAbada leg ado kemi ila pan Rupus, toa Maron isio ei. Ga pade, leg ado kemi ila pan itna toa ei mambe gau tngapade.

¹⁴ Abada leg ado kemi ila pan Asinkritus, ga Plegon, ga Ermes, ga Patrobas, ga Ermas, ga oaeoeda padengada timamado toman ngan gid.

---

^k 16.3 PA 18.2 ^l 16.13 Mk 15.21

15 Abada leg ado kemi ila pan Pilologus, ga Iulia, ga Nereus toman ngan iliu, ga Olimpas toman ngan Deo ele panua tututui toa ngada oa.

16 ^mOangga agera ngan gimi, nakim gimi abusum ngan papami ngan kadonga tutui togita panua ton Deo.

Gid iaoa kelede toa ngada oa ton Kristus led ado kemi ila pagimi.

Panua edengada tiuangga tikado ga iaoa kelede ton Kristus timapoga

17ⁿOaeoag, naposa matua pagimi ga bedane: Manta agabit kemi ngan panua edengada toa tikado ga gimi iaoa kelede ton Kristus amapoga.

Gid tikado posanga edengada ngan kadonga gid panua ga titap ngan led kadonga lolo matua aea, ta tiposa paeamao ngan paoatainga kemi ton Kristus toa mugaeai gimi ananale ngan. Manta ala aluai ngan gid.

18^oNgansa gid panua toa bedane timan paeaeanga ton Kristus ada Maron mao, be timan paeaeanga sapaean ngan led kimnga papaeamao tinida aea. Tikakado posanga meles ga parumrumnga ta tipakaka gid panua toa lolod iuatai kemi ngan danga eta mao. 19^pBe gimi alongolongo Maron ilinge ta oalumi iuasasa ga ila pagid panua toa ngada ne. Tota tinig igelgel ngan gimi, be nakim gimi manta aoatai kemi ngan saoa danga eine kemi. Be ngan saoa danga paeamao, kemi ngan gimi aot mambe gergeu ta lolomi aea danga eta mao.

20^qDeo toa ikado ga loloda itarui, teta pade ei ga iuad Satan ga idio aemi ibuloloeai.

Kemi ngan ada Maron Iesus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi.

Panua edengada tiabalan led ado kemi ila pagid Rom

21^rTimoti ele ado kemi ila pagimi. Ei gairua lemai naurata kelede. Be sobosobog Lusius ga Ieson ga Sosipater, gid led ado kemi ila pagimi pade.

22 Gau Tertius nanasi Paulus iaoa ta nabode laulau toa ne. Gau pade leg ado kemi ila pagimi ngan Maron ieda.

23-24^sGaius ele ado kemi ila pagimi pade. Labone gau Paulus naman aea kaluae, ta ei imariala ngan gau kemi tau. Ei ikakado lalaede bedaoa ngan gid iaoa kelede toa ngada oa ton Kristus.

Erastus ele ado kemi ila pagimi pade. Ei ele naurata ngan imariala ngan tuanga aea pat. Ga pade, oaeda Kuartus ele ado kemi ila pagimi.^t

^m 16.16 1Ko 16.20, 1Pe 5.14   ⁿ 16.17 Mt 7.15, Tt 3.10   ^o 16.18 Plp 3.19, 2Pe

2.3   ^p 16.19 Ro 1.8, 1Ko 14.20   ^q 16.20 OM 3.15   ^r 16.21 PA 16.1-2, 19.22, 20.4

^s 16.23-24 PA 19.22, 1Ko 1.14   ^t 16.23-24 Ngan laulau mugamuga edengada ngan

posanga Grik, tibalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: ²⁴ *Kemi ngan ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi. Eine tautauanga.*

Manta tasoa Deo ieda

²⁵ "Deo irangrang ngan ikado ga gimi amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea, lalaede mambe ato kemi toa napapaola ngan Iesus Kristus ne ikeokeo ngan. Mugaeai tau ga inam, ato kemi toa ne ienono mumulnga. ²⁶ Be labone Deo ikado ga iuot masaeai. Deo toa imamado somisomi ne irenren pagai ta apapaola ato kemi toa ne ga ila pagid alu toa ngada ne. Gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai tibode posanga ngan ato kemi toa ne pade. Tota posanga mumulnga toa ne ila pagid alu toa ngada ne ta tiuatai kemi ngan. Deo ikado toa bedane ngansa ikim gid alu toa ne manta lolod matua ngan ei ga tilongolongo ilinge. ²⁷ Deo kekelen ele oatainga kapei ngan danga toa ngada ne. Iesus Kristus ilua gita ta tasoa Deo ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

---

^u 16.25 Ro 1.5, Ep 1.9, 3.5,9, Kol 1.26